

Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle İlgili Sosyal Medya Paylaşımının Ardından Çıkan Haberlerin Söylem Analizi

Discourse Analysis of News from Mesut Özil's Social Media Sharing about Uyghur Turks

Eylem Şentürk Kara,^a Fatma Nisan ^b

^a Doç. Dr. İnönü Üniversitesi, Malatya, Türkiye.
eylem.kara@inonu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1349-6442

^b Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Malatya, Türkiye
Fatma.nisan@inonu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-2741-9613

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 19.03.2020

Düzeltilme tarihi: 05.05.2020

Kabul tarihi: 22.06.2020

Anahtar Kelimeler:

Mesut Özil,

Söylem Analizi,

Uygur,

Sincan.

ÖZ

Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde yaşayan Uygur Türklerine ve farklı dini inançlara sahip olan insanlara karşı yapılan uygulamalar zaman zaman dünya kamuoyunun gündemini meşgul etmektedir. Çin Devleti'nin "terörü ortadan kaldırmak" amacıyla Sincan bölgesinde yaşayan 10 milyondan fazla Müslüman Uygur ve Kazak kökenli kişiyi etnik ve dini sebeplerle kendi rızası dışında birtakım yüksek güvenlikli kamplarda tutarak sistemli bir beyin yıkama işlemi gerçekleştirmeye çalıştığı ifade edilmektedir. Çin'in Uygur Türklerine yönelik uyguladığı bu politika İngiltere Premier Lig'in en önemli takımlarından biri olan Arsenal'da forma giyen Mesut Özil'in sosyal medya hesabından yapmış olduğu paylaşımıyla yeniden gündeme gelmiştir. Özil paylaşımında Çin'in bir yandan Uygur Türklerine yönelik yapmış olduğu insan hakları ihlallerini diğer yandan ise bu durum karşısında sessiz kalan Müslüman dünyasına tepki göstermiştir.

Bu çalışmanın amacı, dünyaca ünlü bir futbolcu olan Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle ilgili sosyal medya üzerinden yapmış olduğu paylaşımın ve bu paylaşım sonrasında yaşananlarla ilgili olayları tematize eden haberlerin Almanya, İngiltere ve Türkiye'nin en önemli medya kuruluşları arasında yer alan Deutsche Welle, BBC ve TRT Haber'de nasıl sunulduğunu belirlemektir. Bu kapsamda konuyla ilgili haberler Deutsche Welle, BBC ve TRT Haber'in resmi web sitelerinde taranmış ve ulaşılan haberler Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonucunda BBC ve TRT Haber'in haberlerinde Özil'in lehine yani olumlu bir söylem geliştirilmiş olduğu belirlenmiştir. Deutsche Welle'nin ise Özil'le ilgili haberlerinde nesnel bir söylem kullandığı ortaya çıkmıştır.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 19.03.2020

Received in revised form: 05.05.2020

Accepted: 22.06.2020

Keywords:

Mesut Özil

Discourse Analysis,

Uyghur,

Sincan

ABSTRACT

The apps that made against people who have different religious beliefs and against to Turks living in Xinjiang (Sincan) Uighur Autonomous Region (XUAR) in China, from time to time occupies the agenda of the world public opinion. Because of their ethnic and religious reasons more than 10 million Muslim Uighur and Kazakh people living in the Xinjiang region without their consent still keeping in some high-security camps by Chinese State for the alleged "eliminate terrorism". It is expressed that an attempt is made to perform a systematic brainwashing operation in these camps. This policy which China has implemented to Uighur Turks, has come to the agenda again with the sharing by Mesut Özil on his social media account. He played in Arsenal one of the most important teams of the English Premier League. On his sharing Özil reacted to the human rights violations made by China against Uighur Turks. On the other hand, he reacted to the Muslim world, which remained silent in the face of this situation.

The study aims to find the presentation of the world-famous footballer Mesut Ozil's social media post about Uyghur Turks and the way how it is reflected in the news that thematize the things happened after his post on Deutsche Welle, BBC and TRT Haber, which are among Germany, Britain and Turkey's most important media organizations. In this context, news related to the subject has been scanned on the official websites of Deutsche Welle, BBC and TRT Haber, and the news reached has been examined through the critical discourse analysis method of Van Dijk. As a result of the research, it is determined that a positiv discourse has been developed in favor of Özil in the news of BBC and TRT Haber. It was revealed that Deutsche Welle used an neutral discourse in his news.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Şentürk Kara, E. ve Nisan, F. (2020). Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle İlgili Sosyal Medya Paylaşımının Ardından Çıkan Haberlerin Söylem Analizi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 6 (1), Yaz, s.124-151.

1. Giriş

Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde yaşayan Uygur Türklerine yönelik olarak yapılan uygulamalar ile farklı dini inançlara sahip olan insanlara karşı sürdürülen tutum, 2019 yılında dünya gündemini en fazla meşgul eden konular arasında yer almıştır. Bu bağlamda Çin Devleti'nin "terörü yok etmek" adına Sincan bölgesinde yaşayan 10 milyondan fazla Müslüman Uygur ve Kazak kökenli kişiye yönelik dini ve etnik anlamda bir savaş başlattığı sık sık dünya kamuoyunun gündemine gelmiştir. Öyle ki Çin'in bu bölgede eğitim kampları adı altında 1 milyon Uygur ve diğer etnik kökenlere sahip olan Müslümanı yüksek güvenlikli kamplarda kendi rızaları dışında tutarak onlara yönelik sistematik bir beyin yıkama faaliyeti yürüttüğü iddia edilmiştir. Bu kapsamda Çin'in hem İslam'a hem de diğer inançlara yönelik olarak "Çin tipi dini bir ideolojik" sistemin benimsenmesini sağlamak adına dini metinlerin yorumlanması noktasında da bir takım icraatlar içerisine girdiği öne sürülmüştür (Durul, 2019).

İngiltere Premier Ligdeki Arsenal Takımı'nın formasını giyen Mesut Özil, sosyal medya hesabından yaptığı bir paylaşım ile hem Çin'in Uygur Türklerine yönelik yapmış olduğu insan hakları ihlallerine hem de bu durum karşısında sessiz kalan Müslüman dünyasına tepki göstermiştir. Genellikle futbolcular siyasetten uzak durarak bu yönde paylaşımlar yapmaktan kaçınırken dünya kamuoyunda Mesut Özil'in böyle bir paylaşım yapması oldukça dikkat çeken bir durum olarak değerlendirilmiştir. 2018 yılında İngiltere'de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile bir araya gelerek onunla fotoğraf çektiren Özil'in bu tutumu da siyasi bir propaganda faaliyeti olarak nitelendirilmiş ve bu durum Alman kamuoyu tarafından çok fazla eleştirilmiştir (BBC, 2018). Bunun ardından yaşanan bir takım olaylar zinciri Türk kökenli Alman vatandaşı Özil'in Alman Milli Takımı'ndan ayrılmasına neden olmuştur (Demirer, 2018). Dolayısıyla Özil'in gerek sosyal medyada çok fazla sayıda takipçiye sahip olması gerekse bir futbolcu olarak siyasi bir konuda görüş beyan etmesi dünya kamuoyunda büyük bir ses getirmiş ve Çin'in bu durum karşısında takındığı tavır günlerce gündemi meşgul etmiştir.

Bu çalışma ile dünyaca ünlü Türk kökenli Alman futbolcu Özil'in Çin'in Uygur Türklerine yönelik olan politikasını eleştiren paylaşımı ve bu paylaşımın ardından yaşanan olaylarla alakalı olayları işleyen haberlerin Almanya, İngiltere ve Türkiye'nin en önemli medya kuruluşları arasında yer alan Deutsche Welle, BBC ve TRT Haber'de nasıl tematize edildiğinin saptanması hedeflenmiştir. Bu çerçevede konuyla ilgili 14-28 Aralık 2019 tarihleri arasında yayınlanan haberler Deutsche Welle, BBC ve TRT Haber'in resmi web sitelerinde taranmış ve Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemiyle irdelenmiştir.

2. Söylem ve İdeoloji

Söylem; "laf etme, konuşma, ele alma, inceleme, dil vb." (Barrett, 2004: 174) anlamında kullanılan bir kelimedir. Söylem ayrıca "ortak sayıltılarla bir araya getirilmiş, bütünleştirilmiş bir dil kullanım alanı" (Mutlu, 2008: 262) olarak tanımlanmaktadır. Söylem; bir dil pratiğidir; ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçtir (Sözen, 2014: 18). Bir süreç olarak söylem, anlatım ve konuşma eylemlerinin içsel kurallarıyla düzenlenmektedir. Söylemin kendi içsel kuralları, söylem düzenlerini oluşturmaktadır ve söylem, düzenlenmiş söylemlerden müteşekkildir. Söylem konusunda teorik yaklaşımlar; söylemi bir metin gibi görmektedir. Pratik yaklaşımlar ise; insanların karşılıklı konuşmalarında ortaya çıkan anlam mübadeleleri olarak yorumlamaktadır (Sözen, 1999: 20).

İdeoloji, genellikle göstergeler, anlamlar ve değerlerin bir egemen toplumsal iktidarın yeniden üretilmesine katkıda bulunma tarzıdır. Fakat aynı zamanda ideoloji, siyasal çıkarlar ile söylem arasındaki herhangi bir anlamlı konjonktürü de yansıtabilmektedir (Eagleton, 2015: 288- 289). İdeolojilerin söylem boyutu ideolojilerin günlük konu ve konuşmaları nasıl etkilediğini, ideolojik söylemin nasıl anlaşıldığını ve toplumun içindeki ideolojinin yeniden üretiminde söylemin nasıl yer aldığını açıklamaktadır (Van Dijk, 2015: 15). Günlük yaşam içerisinde ideoloji somut olarak insanları belirlemekte söylem ise,

bireyleri konumlandırmakta ve koşullandırmaktadır. Bu durum söylemin ideolojik olduğunu göstermekte (Özer, 2011: 56) ve söylem, ideolojilerin yeniden üretiminde ve günlük ifadelerde vazgeçilmez bir rol oynamaktadır (Van Dijk, 2003: 13).

Dil içinde kurgulanan toplumsal kökenli bir ideoloji olan (İnceoğlu ve Erbaysal Filibeli, 2016: 36) söylemin bu yönü ideolojiyle olan bağlantısını ortaya koymaktadır. İdeoloji ile söylem arasındaki bağları iki yönde yorumlamak mümkündür. İdeolojiler, söylenen şeyi ve onun nasıl söylediğini etkilediği gibi bunun tersini de etkilemektedir. İdeolojiler hem okunarak hem de çok sayıda metin ve konuşma dinlenerek elde edilmekte ve değiştirilmektedir. Doğuştan gelmeyen ideolojiler, öğrenilmektedir. İdeolojiler tam olarak bu tür söylemin içeriği ve biçiminin toplumsal temsiller ve ideolojilere genellenebilen ve soyutlanabilen toplumsal olayların amaçlanmış zihinsel modellerini oluşturması aşağı yukarı olası görülmektedir (Van Dijk, 2015: 99).

Söylem kavramı, ideoloji ile birlikte ele alındığında, medya metinlerinin toplumsal iktidarın kurulmasındaki rolünü sergilemekte çıkış noktası sağlamaktadır (Dursun, 2001: 46). Söylem, iktidara sahiptir ya da söylemde hegemonyal bir konuma sahip olan, iktidara da sahip bulunmaktadır (Alver, 2009: 37). Haberin, egemen ideolojinin görüşlerini aktarırken kullandığı söylem, onun kimin tarafından yapıldığını da ortaya koymaktadır (İnceoğlu ve Çoban, 2016: 47). Bu durum söylem ve ideoloji ilişkisinin haber açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Marx, toplumda egemen olan ideolojinin yöneticilerin ideolojisi olduğunu vurgulamaktadır (Devran, 2010: 20). İdeoloji, anlam ve iktidar ilişkisinin ele alınışında temel işleve sahiptir (Mumby, 2005: 124). Marksist bakış açısına göre, ideolojiler yanlış bilincin biçimleridir, yani popüler ancak yanıltıcı inançlarını statükoyu meşrulaştırmak ve işçilerin gerçek sosyo-ekonomik durumlarını gizlemek için yöneten sınıf tarafından aşılacaktır (Van Dijk, 2015: 17-18). Bu yönüyle, ideoloji, toplumsal dünyaya yerleşikleşerek, toplumsal gerçekliğin kurucusu haline dönüşmektedir (Mumby, 2005: 128).

3. Çin'in Sincan Bölgesinde Yaşayan Uygur Türklerinin Durumu

Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde yaşayan başta Müslüman Uygur Türklerine olmak üzere ülkedeki diğer dini inanışlara sahip olan kişilere yönelik almış olduğu kararlar ile sürdürdüğü uygulamalar son yıllarda dünya gündemini sık sık meşgul eder bir hale gelmiştir.

Devlet kontrolünde olan Çin İslam Cemiyeti (ÇİC), "Çin İslam'ı" kavramını ortaya atarak Çin'in Müslüman toplumuna "sosyalist değerler" eğitimi vereceğini açıklamıştır. Bu kapsamda 2018-2022 yılları arasında 5 Yıllık Çalışma Planı oluşturulmuştur. Bu planla İslam'ın Çin tipi bir anlayışla yorumlanarak benimsetilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda dini klasikler ve metinlerin, Çin Komünist Partisi'nin kendi görüşleri ve "çağın şartlarına uygun" olarak yorumlanacağı vurgulanmıştır (Durul, 2019).

Çin yönetiminin dini kitapları komünist ideolojiye uygun hale getirerek yeniden yorumlama süreci içine girmesi, tarihi camileri yıkması ve "mesleki eğitim merkezleri" adı altında kurmuş olduğu kamplarda Uygur Türklerine ve diğer azınlıkları kendi rızaları dışında tutarak kültürel ve etnik anlamda ihlallerde bulunması son dönemlerde dünya kamuoyunun gündeminde tartışılmaya başlanmıştır.

Birleşmiş Milletler'in (BM) açıkladığı verilere göre en az 1 milyon Uygur Türkünün bu kamplarda kendi rızası dışında tutulduğu tahmin edilmektedir. BM bu noktada Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ne gözlemci bir heyet göndermek amacıyla BM İnsan Hakları Konseyi'ni göreve çağırma yoluna gitmiştir. Ayrıca BM İnsan Hakları Konseyine üye olan 22 ülke, Sincan Uygur Bölgesi'ndeki Uygur Türkleri ve diğer azınlıklara yönelik uygulamaları eleştirerek Çin'e kitlesel göz altılarının durdurulması noktasında çağrı niteliği taşıyan bir mektuba imza atmıştır (Karaca, 2019).

İddialar karşısında Çin yönetimi bu merkezlerde sadece Çince dil eğitimi, mesleki ve kültürel nitelikteki kursların verildiğini öne sürmüştü fakat bu kamplarla ilgili ayrıntıları paylaşmaktan kaçınmıştır (Durul, 2019).

Associated Press (AP) ajansı tarafından yapılan haberde Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki son dönemlerde Uygur Türklerinin kültürel yayınlarına yasak getirildiği iddia edilmiş, Çin'in Uygur kimliğini ve kültürünü ön plana çıkaran eserlerin yazarlarını hedef aldığı ileri sürülmüştür (Milliyet, 2019).

İngiliz The Guardian gazetesi ve açık kaynak araştırma sitesi Bellingcat, 2016 ile 2018 yılları arasında Sincan bölgesinde içlerinde yüzlerce yıllık camiler ve türbelerin de olduğu 33 dini mekânın tamamen veya kısmen yıkıldığını ileri sürmüştür (Durul, 2019).

Çin Devlet Konseyi tarafından "Sincan'ı İlgilendiren Tarihi Konular" adlı bir rapor hazırlanmıştır. Bu raporda "Uygurların, Türklerin soyundan olmadığı ve İslamiyet'i din savaşları ve yönetici sınıfın zorlamasıyla kabul ettiği" iddiası ortaya atılmıştır (CNN Türk, 2019).

ABD, Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde Uygur Türklerine yönelik yapılan baskı ve şiddette müdahil oldukları gerekçesiyle bazı şirket ve kişilere yönelik birtakım yaptırımlarda bulunmaya başlamıştır. Bu kapsamda ABD tarafından 28 Çin teşekkülü ticari şirketi kara listeye alınarak bazı Çinli yetkililere vize kısıtlaması getirilmiştir (Durul, 2019).

ABD'de genç bir kız Çin kökenli sosyal paylaşım sitesi olan Tiktok'ta ilk etapta güzellik ve makyaj içeriğine sahip sanılan bir video paylaşmıştır. Bu kişi videoda Sincan bölgesindeki eğitim merkezi adı altında yürütülen kamplarla yapılan insan hakları ihlalleriyle ilgili iddiaları gündeme taşımıştır. Olayın ardından TikTok'un Çin versiyonunda bu videoya erişim engellenmiştir (BBC, 2019).

Kasım 2019'da Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde yaşananlara ilişkin Çin yönetimine ait 403 sayfalık resmi bir belge New York Times tarafından yayınlanmıştır. Bu belgede, Çin yönetiminin, Sincan bölgesinde faaliyet gösteren güvenlik birimlerine, nasıl hareket etmeleri gerektiğine dair verilen ayrıntılı talimatlar açıklanmıştır. Belgenin 200 sayfalık bölümünde bizzat Çin Devlet Başkanı Şi Cinping ve diğer Çinli yetkililerin, bölgedeki Uygur Türkü nüfusunun kontrolünün sağlanması için aralıksız denetim yapılmasına ilişkin talimatlar verdiklerine ve İslamiyet'in yayılmasını önlemek için uyarılarda bulduklarına yönelik bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca belgelerde kamplarda kör noktalara mahal veremeyecek biçimde kameralarla sürekli olarak denetimin sürdürülmesi gerektiğinin altı çizilmiştir (Durul, 2019).

Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumu'na (ICIJ) sızdırılan Çin Komünist Partisi'ne ait olan belgelere göre, yaklaşık bir milyon Uygur Türkü kendi rızaları dışında kamplarda tutulmaktadır. 2017 ve 2018 yılına ait belgelerde, kampta tutulan kişilerin tuvalete gitmelerinden, uyumalarına, aldıkları derslere kadar nasıl gözetlendikleri ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Kamplarda bulunan kişilerin cezalandırma ve ödüllendirmede bir "puan sistemi" uygulandığı ortaya çıkmıştır (Deutsche Welle, 2019a).

"China Cables" adı altında yayınlanan belgelerde Sincan bölgesinde 10 milyondan fazla Müslüman Uygur ve Kazak kökenli kişinin yaşadığı belirtilerek Çin'in bu bölgede "terörü ortadan kaldırma" adına yürüttüğü mücadele ile aslında din ve etnisiteye karşı savaş açtığı vurgulanmıştır.

Çin yönetimi belgelerin ortaya çıkmasından sonra Uygurların zorla götürüldükleri iddia edilen "eğitim merkezlerinin" yalnızca eğitim için kurulduğunu ve hedeflerinin terörle mücadele olduğunu yinelemiştir. Belgelerin yayınlanmasının ardından ABD Temsilciler Meclisi Çin'in Uygur Türkleri politikasından dolayı Çinli yetkilere yaptırım uygulanmasını öngören yasa tasarısını kabul etmiştir (Deutsche Welle, 2019b).

Avrupa Parlamentosu da Sincan bölgesinde Uygurlar ve diğer Müslüman azınlık gruplara yönelik baskı rejiminden dolayı Çin yönetimini kınayan bir karar alarak baskı politikasından sorumlu tutulan Çinli yetkililere yaptırım uygulanmasını istemiştir (Deutsche Welle, 2019c).

Norveç'te yaşayan Abdüveli Eyüp adlı bir Uygur'un, Pekin yönetiminin, ülkedeki Uygurlara yönelik baskıcı uygulamalarına ilişkin sunmuş olduğu belgeler, Almanya'nın Deutsche Welle, NDR, WDR ve Süddeutsche Zeitung adlı medya kuruluşları tarafından incelenmiş ve "Uygurların karşı karşıya kaldığı insanlık dışı uygulamalar" nitelendirilmesiyle Almanya'nın gündemine taşınmıştır. Bağımsız uzmanlar

tarafından orijinal olduğu ifade edilen belgelerde Uygur Türklerinin bir tehlike ya da şüphe olmadan yalnızca günlük yaşamları, kökenleri ve inançları sebebiyle kolektif bir şekilde cezalandırma tehlikesi altında oldukları kaydedilmiştir. Ayrıca Uygur Türklerine ait olan özel verilerin, kimlik bilgilerinin ve dinlerini nasıl yaşadıklarına dair bilgilerin bu belgelerde sunulduğu aktarılmıştır (Deutsche Welle, 2019b). Bu belgelerin basına sızmasının ardından ABD Dışişleri Bakanı Pompeo, Çin yönetimi tarafından Uygur Özerk Bölgesi'nde yapılan insan hakları ihlalleri iddialarının doğruladığını vurgulamıştır. Diğer yandan Sincan Bölge Valisi Şöhret Zakir, düzenlediği basın toplantısında eğitim merkezlerinde Çince, hukuk, mesleki beceriler ve radikalleşmeye karşı eğitim alan herkesin mezun olduğunu ve sağlam bir iş bulduğunu vurgulayarak Sincan toplumunun bugün istikrarlı biçimde geliştiğini, tüm etnik kimliklerden insanların huzur içinde çalıştığını ve yaşadığını öne sürmüştür (Yeni Akit, 2019). Hatta Zakir, bu huzur ortamından ABD'nin rahatsızlık duyduğunu iddia ederek bu nedenle Sincan'a yönelik saldırgan bir tavır takınıldığını ve iftira atıldığını öne sürmüştür (Durul, 2019).

Washington Post gazetesi, yayınladığı bir haberde Çin'in, bölgedeki kamplarda Uygur Türklerini zorla çalıştırdığını dile getirmiştir. Ayrıca haberde Çin'in, bölgedeki kamplarla ilgili "mesleki eğitim verilen kişilerin hepsinin mezun olduğu ve mutlu bir yaşam sürdürdükleri" iddiasına gönderme yapılarak, kamplardan ayrılan çok sayıda kişinin ciddi kısıtlamalar içinde olduğunu ve fabrikalarda aylık olarak 175 dolar karşılığında zorla çalıştırıldığını duyurmuştur (Ticari Hayat, 2019).

Kasım 2019'da ABD Senatosu'nda Çin'in Uygur Türklerine yönelik uygulamalarını inceleyen ayrıntılı bir rapor hazırlanmasını talep eden yasa tasarısı kabul edilmiştir. Bu kapsamda "Çin hükümetinin Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde uyguladığı baskı" ve "yaklaşık 1 milyon Uygur Türkü'nün toplama kamplarına yerleştirilmesine" ilişkin verilerin yer alacağı detaylı bir raporun hazırlanması talep edilmiştir (Allahverdi, 2019).

İngiltere Premier Lig takımlarından Arsenal'da forma giyen Türk asıllı Alman futbolcu Mesut Özil de Instagram'dan Çin'in Uygur Türklerine yönelik insan hakları ihlallerinde bulunmasına tepki göstermiş ve bu duruma sessiz kalan Müslüman dünyasını da eleştirmiştir (Aydın, 2019). Özil'in paylaşımına Çinli yetkililer sert tepki verirken başta ABD Dışişleri Bakanı Pompeo olmak üzere bazı farklı ülke yetkilileri ile sivil toplum kuruluşları Özil'e destek verdiklerini açıklamıştır (Deutsche Welle, 2019d).

2019 yılı boyunca Türkiye'nin farklı şehirlerinde ve ABD'den Avusturya'ya, Endonezya'dan Hong Kong'a çok sayıda ülkede Çin'in Uygur Türklerine yönelik yapmış olduğu insan hakları ihlallerine tepki göstermek amacıyla mitingler düzenlenmiştir (Yeni Asya, 2019).

Sincan'da bulunan kamplardaki aile üyelerinden haber alamayan Uygur Türkleri sosyal medya "#MeTooUyghur" (Ben de Uygur'um) kampanyasını başlatmıştır. Dünya çapında milyonlarca Uygur Türkü yakınlarının yaşadıklarının kanıtlanması için Çin'den videolar yayınlamasını talep etmiştir (Ticari Hayat, 2019).

New York Times gazetesi, Çin'in ABD'den satın aldığı teknolojiler vasıtasıyla Uygur Türklerinin DNA örneklerini topladığını öne sürmüştür. Çinli yetkililerin 2016-2017 tarihleri arasında "Herkes için sağlık muayenesi" adı altında başlatılan ücretsiz sağlık kampanyası adı altında Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde 36 milyona yakın DNA örneğini, iris görsellerini ve kişisel verilerini topladığını iddia etmiştir (Durul, 2019).

4. Mesut Özil'in Mesleki Hayatı

Türk kökenli Alman futbolcu Mesut Özil, 15 Ekim 1988 tarihinde Almanya'nın Gelsenkirchen şehrinde doğdu. Gurbetçi bir ailenin oğlu olan Özil'in anne ve babası Zonguldak'ın Zevrek ilçesinin Hışiroğlu köyünden 1970 yılında Almanya'ya göç etti. Özil, 7 yaşında Westfalia 04 takımında futbola başladı. Schalke-Nord ve Rot-Weiss Essen takımlarında forma giydikten sonra 2005 yılında henüz 17 yaşında iken Schalke 04'ün gençler takımına transfer oldu. 2006 yılında Alman A Milli takımına girmeyi başardı (Hürriyet, 2016).

Profesyonel futbol hayatına 2008 yılında Werder Bremen'e transfer olarak adım atan Özil, 2011 yılına kadar bu takımda forma giydi. Alman Milli Takımı'nda ilk defa 11 Şubat 2009 tarihinde Norveç'e karşı oynayan Özil, asıl çıkışını 2010 yılında FIFA Dünya Kupası'nda sergilediği performans ile yaptı. O yıl FIFA tarafından da Altın Top Ödülü'ne aday gösterildi. Bu başarının ardından İspanya'nın en önemli takımlarından Real Madrid'e transfer oldu (Sabah, 2020).

Alman ve Türk milli takımları arasında zorlu bir seçim süreci sonucunda karar vermek zorunda kaldığını vurgulayan Özil, bu durumu şu ifadelerle dile getirmiştir: "Annem Gülizar Türkiye adına oynamamı istiyordu. Annem, 'Köklerinin nereden geldiğini düşün, dedelerin Türkiye'den geldi' tavsiyesinde bulundu. Amcam da onunla aynı fikirdeydi. "Babam ise onlara, 'Mesut Almanya'da doğdu, Almanya'da okula gitti ve futbolu Alman kulüplerinde öğrendi. Bu nedenle Alman kulübünde oynamalı' dedi. "Karar vermek zorunda olmamın baskısını hissettiğim zamanlar oldu. Kimseyi üzmemek istemedim ya da hayal kırıklığına uğratmamak istemedim. Ancak 2006 baharının sonunda aileme kararımı söyledim. Bu birkaç dakikada, bir odaya kapanarak aldığım bir karar değildi. Benim için kariyerimin en önemli kararı ve dönüm noktasıydı" (Süperhaber, 2017).

Göçmenlerin uyum sürecinde de görevleri olduğuna inandığını söyleyen Özil yaptığı bir açıklamada aldığı kararı savunurken "verdiğim bu karar, kesinlikle Türk kökenimi inkâr ettiğim anlamına gelmiyor." demiştir (Deutsche Welle, 2009f). Ayrıca Almanya Milli Takımı'nı tercih etmesini Türkiye'ye karşı alınmış bir karar olmadığına vurgu yapan Özil, her zaman Türkiye'yi kalbinde taşıdığını, kendisini Türkiye'ye ve Türk insanına kapamadığının altını çizmiştir (BBC, 2018).

Özil'in Alman ve Türk milli takımları arasındaki tercih süreci iki ülkenin kamuoyunda uzun süre polemik konusu haline gelmiştir. Alman politikacılar, Özil'in Alman Milli Takımında oynama kararını uyum açısından önemli bir sinyal olarak nitelendirmiş ve onu Almanya'ya uyum sağlamış başarılı bir Alman-Türk örneği olarak lanse etmiştir (Deutsche Welle, 2009f).

2014 yılında Almanya A Milli Futbol Takımında forma giyen Özil takıma yaptığı katkılar sayesinde Almanya'nın Dünya Kupası şampiyonluğunu kazanmasında etkili olan en önemli isimler arasında yer aldı. Özil, 2018 yılında, 92 kez giydiği formayla toplam 23 gol attığı Almanya Milli Futbol Takımı'ndaki kariyerini sonlandırma kararı aldı (Demirer, 2018).

Özil'in Alman Milli Takımı'nı bırakmasına neden olan olaylar zincirinin ilk halkasını onun İngiltere Premier Ligi'nde oynayan Türk futbolcular; İlkay Gündoğan ve Cenk Tosun ile beraber Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'la Londra'da bir araya gelmesi ve fotoğraf çektirmesi oluşturmuştur (NTV, 2018a). Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a yönelik siyasi eleştirilerin sıklıkla dile getirildiği Almanya'da bu durum günlerce gündemi meşgul etmiştir (BBC, 2018). Zira Özil'in bu tavrı Erdoğan lehine bir propaganda faaliyeti olarak yorumlanmış ve futbolcu kimliği ile tanınan birinin siyasete karışması durumu Alman medyasında çok eleştirilmiştir. Hatta Mesut Özil ve İlkay Gündoğan'a karşı Alman medyasına linç kampanyasına varan ırkçı saldırılar söz konusu olmuştur (NTV, 2018b; Sputnik, 2018).

2018 yılında Almanya'nın Dünya Kupası'nda son 80 yılın en kötü sonucunu alarak turnuvaya ilk turda veda etmesi üzerine Özil'e yönelik eleştiriler daha fazla artmaya başlamıştır. Özellikle Alman Futbol Federasyonu (DFB) Başkanı Reinhard Grindel bu dönemde Mesut Özil'i eleştirerek futbolcunun Erdoğan ile çektiği fotoğrafla ilgili bir açıklama yapmasını istemiştir. Özil Alman Milli Takımı'ndan ayrıldıktan sonra özellikle Grindel'e tepkisini dile getiren Twitter'dan iki sayfalık İngilizce bir metin paylaşmıştır (Euronews, 2019).

Özil, Grindel'e yönelik olarak şu açıklamada bulunmuştur: "Şu an istediğim için konuşuyorum, Grindel istediği için değil. Artık yetersiz ve işini düzgün yapamayan birinin günah keçisi olmayacağım. O fotoğraftan sonra benim Dünya Kupası kadrosuna alınmamı istemedi. Fakat Joachim Löw (teknik direktör) ve Oliver Bierhoff (menajer) arkamda durdu. Grindel gibiler için kazandığımızda Alman, kaybettiğimizde göçmenim. Almanya'da vergi ödememe, okullara bağışta bulunmama, milli takımla Dünya Kupası kazanmama rağmen hala toplumca kabul edilmiyor ve farklı muamele görüyorum. Alman

olmak için gerekli ve benim taşımadığım kriterler mi var? Takım arkadaşlarım Lukas Podolski ve Miroslav Klose'nin, Alman-Leh olarak nitelendiğini duymadım. Öyleyse neden Alman-Türk olarak tanımlanıyorum. Türk olduğum için mi? Müslüman olduğum için mi? Irkçılık ve saygısızlığa maruz kalmış hissederken, artık Almanya'yı uluslararası düzeyde temsil edemem. Almanya formasını gurur ve heyecanla giyordum ama artık aynı şeyleri hissetmiyorum. Bu kararı vermek çok zordu çünkü her zaman takım arkadaşlarım, antrenörlerim ve Alman halkı için her şeyimi verdim. Fakat Almanya Futbol Federasyonu üst düzey yöneticilerinin Türk kökenime saygı göstermemeleri ve beni bir siyasi propaganda aracına dönüştürmeleri, işleri dayanılmaz noktaya getirdi. Bunun için futbol oynamıyorum. Arkama yaslanıp öylece duracak değilim. Ayrımcılık asla kabul edilemez." (Sabah, 2018).

2013 yılından beri İngiliz Premier Lig takımlarından Arsenal'da forma giyen Özil'in bu takıma transferi sırasında çok yüksek bir bonservis bedeli ödenmiştir. Bu durumun ardından Özil, tüm zamanların en pahalı Alman futbolcusu unvanını almıştır (BBC, 2018). 31 Ocak 2018 tarihinde Arsenal ile olan sözleşmesini 2021'e kadar uzatan. Özil maaşını ikiye katlamış ve "takımın tarihinde gelmiş geçmiş en çok para kazanan oyuncusu" olmuştur.

Hızla yükselen kariyer hayatında birçok ödüle lâyık görülen Özil, Almanya'da üst üste üç kez "Yılın Alman Oyuncusu Ödülü"nü aldı. Hem Özil'in Alman Milli Takımı'nda da yer alması hem de Real Madrid ve Arsenal gibi takımlarda forma giymesi onun dünya çapında ün kazanmasına neden olmuştur. Özil, UEFA (2018) tarafından 2018 yılında hazırlanan rapora göre Twitter'da en fazla beğenilen 3., Facebook'ta ise 5. futbolcu konumunda yer almayı başarmıştır (Akt. Yüçetürk ve Akyol, 2019:1115). 2019 verilerine göre ise Özil Instagram'da 19 Milyon, Facebook'ta 31 Milyon ve Twitter'da 24 Milyon takipçi sayısı ile dünya genelinde en fazla takip edilen futbolcular arasında 7. sırada yer almaktadır (TRTspor, 2019a).

5. Mesut Özil'in Instagram'daki Uygur Türkleriyle İlgili Paylaşımının Ardından Yaşanan Gelişmeler

Özil, 13 Aralık 2019 tarihinde sosyal medya hesabından yapmış olduğu paylaşım ile Çin'in Sincan bölgesinde yaşayan Uygurlara destek vermiş Çin'in uygulamış olduğu Uygur politikasını eleştirmiş ve bu duruma sessiz kalanların da zulme ortak olduklarını savunmuştur. Batı medyasının bu konuya daha duyarlı olduğunu savunan Özil, özellikle Müslüman ülkelere ve medyasına yönelik olarak "zulmün olduğu yerde tarafsızlık, namussuzluktur" gibi ifadeler kullanarak onları ağır bir şekilde eleştirmiştir.

Doğu Türkistan bayrağının zemin olarak kullanıldığı paylaşımında Özil, beyaz renk ile şu ifadelere yer vermiştir (TRTspor, 2019b):

"Ey Doğu Türkistan. Ümmetin kanayan yarası. Eziyetlere direnen mücahit ve mücahideler topluluğu. Zorla İslam'dan uzaklaştırmaya çalışanlara karşı tek başına mücadele veren şanlı müminler. Kur'anlar yakılıyor, camiler kapatılıyor, medreseler yasaklanıyor, din alimleri birer birer öldürülüyor. Erkek kardeşler zorla kamplara sokuluyor. Onların yerine Çinli erkekler ailelere yerleştiriliyor. Bacılar zorla Çinli erkeklerle evlendiriliyor. Tüm bunlara rağmen Ümmeti Muhammed suskun, sesi çıkmıyor. Müslümanlar sahipsiz oluyor. Bilmezler mi ki zulme rıza zulümdür.

Hız. Ali ne güzel demiş: 'Zulme engel olamıyorsanız, Onu herkese duyurun!' Batı medyası ve devletlerinde dahi bu olaylar aylardır, haftalardır gündemde iken Müslüman ülkeler ve medyaları nerede? Bilmezler mi ki, zulmün olduğu yerde tarafsızlık, namussuzluktur... Bilmezler mi ki yıllar sonra oradaki kardeşlerimizin bu acı günlere dair hatırlayacakları zalimlerin işkenceleri değil, biz Müslüman kardeşlerin sessizliği olacaktır. Ya Rabbi, Doğu Türkistan'daki kardeşlerimize yardım eyle... Şüphesiz ki Allah; tuzak kuranların en hayırlısıdır."

Yukarıdaki ifadelerle bakıldığında Özil'in Müslüman Uygur halkını mümin olarak nitelendirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca "zulüm" gören bu kişilerin inançlarından uzaklaştırılmaya çalışıldığına işaret eden Özil, Müslüman ülkelerinin ve medyasının bu konuda bir şeyler yapması gerektiğine inandığı görülmüştür. Bu bağlamda Özil bu paylaşım ile bir yandan Müslüman ülkelerinin ve medyasının bu konuyu uluslararası kamuoyunun gündeme taşıyarak bir şeyler yapılması gerektiğinin altı çizirken diğer yandan hem Türk hem de Müslüman bir kişi olarak Doğu Türkistan'da yaşananlara karşı duyarsız kalmadığını dünyaya duyurmak istemiştir.

Özil'in paylaşımı Çin devletinin kontrolünde bulunan medya ve sosyal medya platformlarında büyük bir öfkeye neden olmuştur. Zira Çinli Arsenal taraftarlarının sosyal medya üzerinden Özil'e yönelik ağır eleştirileri söz konusu olmuştur (Deutsche Welle, 2019e).

Çin, Arsenal takımının dünya genelinde İngiltere'den sonra en fazla kazanç elde ettiği ülke konumundadır. Bu nedenle Özil'in forma giydiği Arsenal takımı Çin'den gelebilecek tepkilerden çekindiği ve maddi zarar görme ihtimalinden dolayı kendini nesnel göstermek amacıyla futbolcunun paylaşımını onun şahsi görüşü olarak yorumlamış ve takım olarak siyasete karışmama prensiplerine bağlı kaldıklarını açıklamıştır. Buna rağmen Çin devlet televizyonu olan CCTV kanalı 15 Aralık tarihinde oynanan Arsenal-Manchester City maçını yayınlamamıştır. Çin Futbol Federasyonu da Özil'in 'Çin halkının duygularını incittiğini' vurgulamıştır. Bu olayların akabinde Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Geng Şuang'u açıklama yaparak Özil'in 'yalan haberlerle kandırıldığını' iddia ederek gerçekleri kendi gözleriyle görmesini sağlamak için onu Sincan'a davet etmiştir (Tufan, 2019).

Özil'in paylaşımının ardından Çin'deki bazı mağazalar arkasında Özil'in adının ve sırt numarasının yazılı olduğu Arsenal formasının satışını durdurmuştur. Ayrıca Özil'in ismi arama motorlarından silme yoluna gidilmiştir (Futbolarena, 2019). Çin menşeli NetEase adlı firma da dünyanın en çok oynanan konsol oyunlarından biri olan Pro Evolution Soccer'dan (PES) Özil'i çıkarmıştır (Haberler.com, 2019).

Özil'in paylaşımı tepkilerin yanı sıra destek mesajları da almıştır. Amerika Dışişleri Bakanı Mike Pompeo, Çin'in Uygur Türklerine yönelik insan hakları ihlallerinde bulunduğunu savunarak Özil'e destek verdiğini açıklamıştır. Pompeo Çin'in Özil ve Arsenal'in maçlarını tüm sezon sansürlese dahi gerçeklerin üzerini örtemeyeceğini vurgulamıştır (Deutsche Welle, 2019d).

Arsenal takımının eski teknik direktörü olan Arsene Wenger de yaptığı açıklamada "Mesut Özil'in de herkes gibi konuşma özgürlüğü var ve görüşlerini ifade etmek için tanınırlığını kullanıyor." (Büyük, 2019) ifadelerine yer vermiştir.

Uluslararası Af Örgütü, Çin'in Sincan Özerk Bölgesi'ndeki Uygur Türklerine yönelik insan haklarına tepki gösteren "Mesut Özil gibi daha çok insana" ihtiyaç duyulduğunu vurgulayarak onu desteklediğini belirtmiştir.

Özil'in paylaşımı Alman medyasının da gündemini günlerce meşgul etmiş ve birçok medya kuruluşu onun Çin'in Uygur politikasına sessiz kalan Müslüman dünyasına yaptığı eleştirileri başlığına taşımıştır (Zeit Online, 2019a; RND, 2019).

Kimi Alman gazeteleri ise Özil'in bu tepkisinin Erdoğan tarafından hoş karşılanmayacağını vurgularken kimileri ise bir futbolcunun politik konulara bu kadar karışmasının ne kadar doğru olduğunu sorgulamıştır. Özellikle 2018 yılında Özil'in, Erdoğan ile çektiği fotoğraflara gönderme yapılarak onun bir futbolcu olarak politik olaylara bu kadar dâhil olmasını tartışmaya açmıştır (Voigt vd. 2019; Deutsche Welle, 2019e).

6. Metodoloji

Mesut Özil'in, Uygur Türkleriyle ilgili sosyal medya üzerinden yapmış olduğu paylaşım ve bu paylaşım sonrasında yaşananlarla ilgili olayları ele alan haberlerin Deutsche Welle, BBC ve TRT Haber'de sunumunun söylemsel karşılaştırmasının üzerinde durulduğu bu çalışmada eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Söylem analizi dil gibi anlamsal nitelikteki eylemleri incelemek amacıyla kullanılan bilimsel bir yöntemdir ve toplumsal, politik sorunları araştırmada büyük bir rol oynamaktadır (Mora 2006: 328). Ayrıca söylem analizi, belirli bir söylem içinde ideolojilerin nasıl ve ne şekilde yer aldığı gösterme çabasını da içermektedir (Sözen, 1996: 1544).

Haber üretim sürecinde sürekli olarak profesyonel rutinler yaşanmakta ve bu süreç içinde üretim bir şema ile organize edilmektedir (Van Dijk 1988b: 15). Söylem analizi çalışmalarının öncü ismi olan Van Dijk, haber söyleminin ideolojik belirlenimini makro ve mikro yapılar üzerinden tespit etme yoluna gitmiştir. Haberin makro yapısal özellikleri haberin içine oturduğu bağlam içinde ele alınmaktadır. Haberin mikro yapısal özellikleri ise, sözcük seçimleri, cümle yapıları, cümleler arasında kurulan ilişkiler, haberin ikna yolları, metindeki özel anlamlar, yan anlamlar ve kodlarını kapsamaktadır (Baştürk Akca, 2009: 98). Makro yapıda başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları, ardalın ve bağlam bilgisi, olay taraflarının olayları değerlendirmesi gibi unsurlar incelenmektedir (Van Dijk, 1988a: 30; Özer 2011: 83).

Başlık, spot ve haber girişinden oluşan standart haberin incelenmesi, haberde genelden özele, en önemli bilginin önce verilmesinden, önemsiz ayrıntılara doğru bir hiyerarşinin var olduğunu ortaya koymaktadır (Mora, 2008: 18). Makro çözümlemenin içerisinde ayrıca durum ve yorum bölümlerinden oluşan şematik çözümleme de yer almaktadır. Durum; haber olayı hakkındaki bilgileri içermekte ve ana olayın ele alınış biçimini incelerken, bağlam ve ardalın bilgilerini içerebilmektedir. Önceki olayların ifade edilmesi ile olayın anlaşılır olmasını kolaylaştırırken, ardalın bilgisinin olmaması, olayın tipleştirilmesini sağlamaktadır. Sonuç, ana olayın sonuçlarının değerlendirilmesini içerirken, haber kaynakları ve olayın taraflarının sözlü tepkilerine yer verilen yorum bölümleri makro çözümlemenin son kısmını oluşturmaktadır (Ertan Keskin, 2004: 392).

Eleştirel söylem analizi yöntemi en fazla medya haberleri incelenirken kullanılmaktadır. Medyanın nelere önem verdiğini ya da vermediğini en iyi şekilde anlamak ve olayın iç yüzünü tam olarak açıklığa kavuşturulmasına yardımcı olmaktadır. Söylem analizinin ana hedefini anlamlandırma veya yorumlama eylemi oluşturmaktadır (Mora, 2008: 13-14). Zira haber metninin bağlamından koparmadan bir bütünlük içerisinde incelenmesine yardımcı olmaktadır. Anlam metin içindeki bütünsel dilsel özelliklerden bağımsız bir şekilde değerlendirilmemekte ve haberdeki söylem sadece yazılı veya sözlü metin ile sınırlandırılmamaktadır. Diğer bir deyişle haber metni, kullanılan görsel öğelerle birlikte bir bütün olarak değerlendirilmektedir (Baştürk Akca, 2009: 97).

Söylem analizi anlama dayalı bir sonucu amaçlamaktadır (Atabek, 2007: 152). Bu yüzden eleştirel söylem analizinde, ima çok önemli bir yere sahiptir. Zira ima ediş ideolojik etkiyi göstermekte ve söylenmeyen ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Van Dijk, 2007: 168-170). Dolayısıyla haber içinde sözcük seçimleri belli bir ideolojik seçimi ve tavrı yansıtmaktadır (İnal, 1996: 119). Bu bağlamda söylem

1 Süddeutsche Zeitung'un (2019) haberinde Erdoğan'ın Türkiye'nin Çin ile olan ekonomik ilişkilerini güçlendirmek için bu ülkenin Müslüman Uygur Türk politikasına sessiz kaldığını öne sürmüştür. Aynı zamanda haberde Özil'in yapmış olduğu paylaşımın Erdoğan'ın hoşuna gitmeyeceği de iddia edilmiştir.

analizi yöntemi hem haberin altında yatan ince anlamları hem de haberin soyut biçimsel yapısının araştırılmasına imkân sağlamaktadır (Van Dijk, 1988a).

7. Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle İlgili Sosyal Medya Paylaşımının Ardından Çıkan Haberlerin Söylem Analizi

Çalışmanın bu bölümünde; Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle ilgili sosyal medya üzerinden yapmış olduğu paylaşımın ve bu paylaşım sonrasında yaşananlarla ilgili olayları ele alan haberlerin Deutsche Welle, BBC ve TRT Haber'de nasıl sunulduğu analiz edilmiştir. Çalışmada Almanya, İngiltere ve Türkiye'nin en önemli medya kuruluşları arasında yer alan Deutsche Welle, BBC ve TRT Haber'de yayınlanan haberler, bu gazetelerin haber portallarından taranmıştır. Tarama işlemi gerçekleştirilirken Özil ve Uygur kelimelerinin beraber yer aldığı haberler inceleme kapsamına alınmıştır. Bunun dışında Özil ya da Uygur kelimelerinin tek başına geçtiği diğer haberler incelemenin dışında bırakılmıştır. 14-28 Aralık 2020 tarihleri arasında konuyla ilgili toplam 17 habere ulaşılmış ve bunlar Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemiyle irdelenmiştir.

Tablo 1: Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle alakalı paylaşımıyla ilgili haberin medya kuruluşlarında yer alış sıklığı

Yayınlanan Haber sayısı											
Medya Kuruluşu	14 Aralık	15 Aralık	16 Aralık	17 Aralık	18 Aralık	19 Aralık	20 Aralık	21 Aralık	22 Aralık	23 Aralık	28 Aralık
Deutsche Welle	1	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-
BBC	1	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-
TRT Haber	-	-	1	1	2	-	1	-	-	1	1

Tablo 1'deki veriler incelendiğinde, Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle ilgili sosyal medyada yaptığı paylaşımın ardından Deutsche Welle'de 5, BBC Türkçe'de 5 ve TRT Haber'de 7 haberin yayımlandığı görülmüştür. Konuyla ilgili en fazla haber yapan medya kuruluşunun TRT Haber olduğu tespit edilmiştir. Bu duruma rağmen Mesut Özil'in 13 Aralık 2019 tarihinde yapmış olduğu paylaşımından bir gün sonra (14 Aralık) hem Deutsche Welle'nin hem de BBC'nin haber yaptığı belirlenmiştir. TRT Haber'in ise onlardan iki gün sonra (16 Aralık) konuyla ilgili ilk defa haber yayınladığı saptanmıştır. Deutsche Welle, Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle alakalı paylaşımıyla ilgili 16 Aralık günü 2 haber yaparken TRT Haber ise 18 Aralık'ta 2 haber yayınlamıştır. BBC'nin konuyla ilgili yayınladığı haberlerin dağılımına bakıldığında belirli bir günde herhangi bir yoğunlaşmanın olmadığı tespit edilmiştir.

7.1. Deutsche Welle

Çalışmanın bu kısmında Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle ilgili sosyal medya üzerinden yapmış olduğu paylaşım ve bundan sonra yaşananlarla ilgili olayları tematize eden haberler, Deutsche Welle'nin web sitesinden elde edilen 5 haber üzerinden sunulma yoluna gidilmiştir. Deutsche Welle sadece 16 Aralık tarihinde konuyla ilgili 2 habere yer verirken diğer günlerde ise sadece 1 haber yayınlamıştır. Deutsche Welle'nin bu konuyu toplam 4 gün gündemine taşınması ve 16 Aralık tarihinde bizzat Deutsche Welle muhabirlerinin Çin Halk Cumhuriyeti'nin Ankara Büyükelçisi Deng Li ile yapmış olduğu Uygur kamplarıyla ilgili 23 dakikalık görüntülü mülakata yer vermesi konunun bu Alman medya kuruluşu tarafından ne kadar önemsendiğini göstermektedir.

Mesut Özil'in 13 Aralık 2019 tarihinde Uygur Türkleriyle ilgili yaptığı paylaşımın ardından bu konuyla ilgili ilk haber Deutsche Welle'de 14 Aralık 2019 tarihinde yayınlanmıştır. Haber, "Özil ile Arsenal arasında 'Uygur' ihtilafı" başlığıyla duyurulmuştur. Haberin spotunda "İngiltere'nin önde gelen futbol kulüplerinden FC Arsenal, Uygurlara yönelik baskıyı gündeme getiren oyuncusu Mesut Özil ile arasına mesafe koyarak, açıklamaların 'Özil'in şahsi fikri' olduğunu duyurdu." denilmiştir. Burada İngiltere'nin önde gelen futbol kulüplerinden FC Arsenal'in Mesut Özil tarafından Çinlilerin Uygurlara yönelik yaptığı baskıyı gündeme getirmesinin onun şahsi fikri olduğuna vurgu yapılmıştır. Arsenal'in Özil ile arasına

mesafe koyduğu savı doğrudan alıntı yapılarak “Özil'in şahsi fikri” söylemiyle dile getirilmiştir. Ayrıca haberde “Özil'in Uygurların Çin'de yaşadığı baskıyı gündeme getiren paylaşımı” ifadesinin kullanılması bunun bir iddia olmaktan öte bilinen ve kabul edilen bir durum olduğunu göstermektedir.

Haberde Arsenal'in Çin'de çok sayıda destekleyicisi olması ve ticari çıkarları nedeniyle ülkede yaygın olarak kullanılan Weibo adlı sosyal medya platformunda Çince açıklama yapma gereği duyduğunun altı çizilmiştir. Açıklamada "Yayımlanan içerik Özil'in şahsi fikridir" ifadelerinin kullanıldığına vurgu yapılmıştır. Ayrıca doğrudan alıntı yapılarak “Bir futbol kulübü olarak siyasete girmeme ilkesine daima bağlı kalmıştır” ifadeleriyle Arsenal'in bir futbol kulübü olduğuna işaret edilerek siyasete girmeme ilkesine sahip olduğu vurgulanmıştır. Haberin devamında Türk asıllı Alman futbolcu Mesut Özil'in Instagram hesabından yaptığı paylaşımın tamamına yer verilerek Arsenal'in neden böyle bir açıklamada bulunduğu açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca haberde Özil'in Çin'in Sincan bölgesindeki Uygurlara destek verdiği ve Müslüman ülkelerini Çin yönetimine karşı seslerini yükseltmedikleri için eleştirdiği belirtilmiştir. Dolayısıyla haberin geneli dikkate alındığında, Mesut Özil ve onun paylaşımına yönelik olarak Deutsche Welle'nin nesnel bir duruş sergilediği görülmüştür. Ayrıca haberde Mesut Özil için Türk asıllı Alman futbolcu tanımlaması kullanılarak onun Türk kökene sahip bir Alman vatandaşı olduğuna dikkat çekilmiştir.

Haberde Özil'in Arsenal'de başka bir futbolcu olan Gabriel Martinelli'nin yüzüne bakarak ellerini tuttuğu fotoğraf kullanılmıştır.

16 Aralık tarihinde Deutsche Welle'nin haber portalında diğer günlerden farklı olarak toplam 2 haber yayımlanmıştır. İlk yayımlanan haberde “Çin devlet televizyonundan Özil tepkisi” başlığı kullanılmıştır. Haberin spotunda Çin devlet televizyonunun Mesut Özil'in Uygurlarla ilgili Instagram'daki paylaşımı nedeniyle 15 Aralık tarihinde oynanan Arsenal-Manchester City maçını yayınlamadığı duyurulmuştur. Televizyonda canlı olarak yayınlanması beklenen maç yerine daha önceden oynanan başka bir karşılaşmanın banttan verdiğine dikkat çekmiştir. Haberin devamında 14 Aralık'ta yayınlanan haberde olduğu gibi Özil'in paylaşımının tamamına yer verilmiştir. Onun Müslüman devletlerini Çin'deki Müslüman Uygur azınlığa yapılanlara karşı sessiz kalmakla suçladığı vurgulanmıştır. Ayrıca bu durum karşısında Arsenal'in yaptığı açıklamaya yer verilerek Özil'in paylaşımının kulübün resmi fikrini yansıtmadığı ve Özil'in düşüncesinin sadece onu bağladığı durumu yinelenmiştir. Haberin tümü değerlendirildiğinde Deutsche Welle'nin yine nesnel bir söylemle gelişmeleri aktardığı saptanmıştır. Haber fotoğrafı olarak Özil'in Arsenal formasıyla topa vurduktan sonra saha çimlerine ait bir parçasını havalandırdığı bir görsel kullanılmıştır.

16 Aralık tarihinde yayınlanan ikinci haber “Çin’den Mesut Özil’e Sincan daveti” başlığıyla sunulmuştur. Haberin spotunda “Çin hükümeti, Uygurlara yönelik muamele nedeniyle Pekin yönetimini eleştiren futbolcu Mesut Özil’in ‘yalan haberlerle kandırıldığını’ iddia etti. Pekin, Özil’i Sincan’a davet edip ‘doğruları’ görmeye çağırıyor.” ifadelerine yer verilmiştir. Deutsche Welle spotta yer alan ‘yalan haberlerle kandırıldığını’ ve “doğruları’ ifadelerini tırnak içerisinde kullanarak bunların altını çizmek istemiştir. Ayrıca bu sayede bu ifadelerin kendi söylemleri olmadığını belirtmiştir. Haberde Sincan’da yaşayan Uygurlara yönelik Çin’in tutumunu eleştiren Türk kökenli Alman futbolcu Mesut Özil’e Pekin’den diğer bir deyişle Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Geng Şuang’dan yanıt geldiği aktarılmıştır. Şuang’ın Özil’i Sincan’a davet ederek Uygurların durumunu kendi gözleri ile görmesi gerektiğini belirttiğine işaret edilmiştir. Ayrıca Şuang’ın Özil’e yönelik olarak yaptığı açıklamaya² doğrudan yer verilmiştir.

Haberin genelinde gerek kullanılan ifadeler gerekse haberin sunum şekline bakıldığında Deutsche Welle’nin nesnel bir söylem ile gelişmeleri aktarmaya çalıştığı saptanmıştır.

Haberde, Mesut Özil’in muhtemelen gol attıktan sonraki sevincini sembolize eden fotoğraf kullanılmıştır.

Haberin devamında hem 14 Aralık hem de 16 Aralık’ta yayınlanan haberlerde olduğu gibi Mesut Özil’in Instagram hesabından yaptığı paylaşımın tamamına yazılı bir şekilde yer verilmiştir. Ancak bu haberde diğer yayınlanan iki haberden farklı olarak Mesut Özil’in Instagram hesabındaki paylaşımının orjinal hali ekran görüntüsü kullanılarak sunulmuştur³. Haberin devamında Özil’in paylaşımının ardından Çin’de çok sayıda destekçisi ve ticari çıkarları bulunan Arsenal’in resmi hesabından Weibo adlı sosyal medya platformunu kullanarak Çince olarak "Yayımlanan içerik Özil’in şahsi fikridir" şeklinde bir açıklamada bulunduğu yinelenmiştir. Deutsche Welle bu ifadeler ile Arsenal’in destekçi kaybetmemek ve ticari çıkarlarına zarar vermemek adına böyle bir açıklamayı Çince olarak yaptığını vurgulanmıştır. Bu duruma rağmen Çin devlet televizyonu CCTV ile internetten yayın yapan PPTV kanallarının Arsenal’in Manchester City ile yaptığı Premier Lig maçını yayınlamadığına işaret edilmiştir. Burada dikkati çeken nokta bu gelişmenin 14 Aralık tarihinde yaşanmasına rağmen Deutsche Welle’nin bu durumu o gün gündemine taşımamış olmasıdır. Haberde aynı zamanda 16 Aralık’ta yayınlanan haberde Çin’deki bazı mağazalarının arkasında Özil’in adının ve sırt numarasının yazılı olduğu Arsenal formasının satışını da durdurduğu bu vesile ile duyurulmuştur. Bu durum her iki gelişmenin Deutsche Welle tarafından ayrı bir haber olarak gündeme taşınacak kadar önemli olarak nitelendirilmediği şeklinde yorumlanabilmektedir.

Bu haberde Deutsche Welle, Mesut Özil’in Uygur Türkleriyle alakalı olarak Çin’e yaptığı eleştirilere cevap hakkı tanımıştır. Bu kapsamda Deutsche Welle’nin Türkçe ve İngilizce departmanlarında çalışan muhabirleri tarafından Çin Halk Cumhuriyeti’nin Ankara Büyükelçisi Deng Li ile görüntülü bir mülakat gerçekleştirilmiştir. 23 dakikalık görüntülü mülakatın başlığı olarak: “Çin Büyükelçisi: Uygur kampları cezaevi değil, yatılı okul” ifadesi kullanılmıştır.⁴ Deutsche Welle’nin Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Geng Şuang’ın açıklamalarından sonra bir de Çin Halk Cumhuriyeti’nin Ankara Büyükelçisi Deng Li ile

² "Sayın Özil'in bizzat Sincan'a gelip gelmediğini bilmiyorum. Ama yalan haberlerle kandırılmış gibi duruyor. Anlaşılan bu hükme de gerçek dışı açıklamalardan etkilenerek varmış"

³ #HayırlıCumalarDoğuTürkistan (ellerin dua eder şekilde kullanıldığı bir emoji 🙏 ile paylaştığı görsel (mavi zemin üzerine beyaz renkte ay yıldızın bulunduğu bayrak) ve bu görselin üzerindeki yazıya da yer verilmiştir.

⁴ Bu görüntülü mülakat Deutsche Welle’nin haber portalında yayınlanan yazılı haber statüsünde olmaması sebebiyle çalışma kapsamında değerlendirilmeyerek analiz edilmemiştir.

görüntülü ve kapsamlı bir mülakat gerçekleştirerek bunu haberde sunması hem bu medya kuruluşunun bu konuya ne kadar önem verdiğini hem de haberde yer alan taraflara söz hakkı tanıdığını göstermektedir. Dolayısıyla Deutsche Welle'nin bu haberde de nesnel bir duruş ortaya koymaya çalıştığı görülmektedir.

18 Aralık tarihinde yapılan “Pompeo’dan Özil’in Uygur paylaşıma destek” başlıklı haberde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Dışişleri Bakanı Mike Pompeo’nun dolayısıyla Amerika’nın Özil ile aynı görüşü paylaştığı ve onu desteklediği dile getirilmiştir. Haberin spotunda “Arsenal’de oynayan Türk kökenli Alman futbolcu Mesut Özil’in sosyal medya hesabında Çin’in Uygurlara uyguladığı baskıyı eleştirmesine ABD Dışişleri Bakanı Pompeo’dan destek geldi.” denilmiştir. Haberin devamında Pompeo’nun Twitter üzerinden yapmış olduğu “Çin Komünist Partisi’nin propaganda medyası Mesut Özil ve Arsenal’in bu sezonki bütün maçlarını sansürleyebilir ancak gerçekler her zaman kazanacaktır.” şeklindeki açıklamasına yer verilmiştir. Bu ifadelerde Pompeo’nun Özil’in oynadığı Arsenal maçını yayınlamayan medya kuruluşlarını Çin Komünist Partisi’nin propaganda medyası olarak nitelendirdiği görülmüştür. Ayrıca Özil’in paylaşımında söz ettiği Çin’in Uygurlara uyguladığı baskının Pompeo’nun da doğru olarak kabul ettiği dolayısıyla Özil’i desteklediği anlaşılmaktadır. Haberde Pompeo’nun Twitter paylaşımı orijinal haliyle görseliyle birlikte sunulmuş ve bütün açıklaması tırnak içinde Türkçeye çevrilerek aktarılmıştır. Haberin sonunda yine Özil’in Instagram üzerinden yapmış olduğu paylaşım yazılı olarak aktarılma yoluna gidilmiştir. Dolayısıyla Deutsche Welle’nin haberde hem yorum içermeyen ifadeler kullanması hem de Pompeo’nun görüşlerini tırnak içinde vermesi onun nesnel bir duruş sergilemeye çalıştığını göstermektedir.

Haberin fotoğrafında İstanbul Üniversitesi’nin önünde toplanmış olan kalabalık bir grup yer almaktadır. Bu grubun ön saflarında ellerinde Özil’in Arsenal formasıyla dua ederken ki görselleri bulunmaktadır. Bu görselle Türkiye’de Özil’in inançlı kişiliğini ve söylemlerini destekleyen insanların olduğuna gönderme yapılmıştır.

19 Aralık tarihinde yayımlanan Deutsche Welle haberinde Mesut Özil’in dünyanın en çok oynanan konsol oyunlarından biri olan Pro Evolution Soccer'dan (PES) çıkarıldığı “Özil konsol oyunu PES’ten çıkarıldı” başlığı ile duyurulmuştur. Haberin devamında oyunu geliştiren Çin menşeli NetEase adlı firmanın PES’in Çin sürümünden çıkardığı vurgulanmıştır. Özil’in “Çin hakkındaki aşırı açıklamaları” bu durumun nedeni olarak gösterilmiştir. Deutsche Welle firmanın bu açıklamasını tırnak içinde yer vererek hem bu ifadelerle dikkati çekmiş hem de nesnel bir söylem ortaya koymaya çalışmıştır.

Haberin fotoğrafı olarak Mesut Özil’in saha kenarında elini başına koymuş şekildeki üzgün ve düşünceli hali kullanılmıştır. Bu fotoğraf ile Mesut Özil’in yapmış olduğu paylaşımından dolayı pişmanlık duyduğu iması Deutsche Welle tarafından ortaya konulmaya çalışılmıştır denilebilir.

Haberde aynı zamanda 16 Aralık tarihinde yayınlanan haberde yer alan Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya atıf yapılmıştır. Çin Dış İşleri Bakanının Özil'in, "yalan haberlerle kandırılmış" olduğu ifadesi yine doğrudan verilerek bu kısma dikkat çekilmiştir. Ayrıca bu yetkilinin Özil'in Sincan bölgesine gelip durumu kendi gözleriyle görebilmesi için yaptığı davet de yinelenmiştir.

Haberin devamında “Uluslararası toplum tarafından Uygurlara baskı uygulamak ve çok sayıda Uygur’u kamplara kapatmakla suçlanan Pekin, bu iddialara karşı çıkıyor.” denilmiştir. Bu arada Çin’in Uygurlara yapmış olduğu baskının uluslararası kamuoyunda kabul gördüğü vurgulanmış ve bu yönde bu ülkeye yönelik suçlamalar olduğu söyleminin altı çizilmiştir. Bu duruma rağmen Çin’in bu iddiaları kabul etmediği de dile getirilmiştir. 19 Aralık tarihinde yayınlanan haberde şu sıralar İngiltere'nin FC Arsenal takımında forma giyen Özil’e yönelik bir tanımlama yapılırken diğer günlerdeki haberlerden farklı olarak “Türk asıllı Alman futbolcu” yerine Almanya Milli Takımı'nın eski futbolcusu ifadesi kullanılmıştır. Bu ifade ile Özil'in Alman Milli takımın eski bir oyuncusu olduğuna işaret edilirken Türk kimliği ön plana çıkarılmamıştır.

Özil'in sosyal medya hesabından hem Uygurlara yönelik baskıcı bir tavır içerisinde olan Çin'i hem de Uygurların uğradığı haksızlığa sesini çıkarmayan Müslüman ülkeleri sert ifadelerle eleştirdiği vurgulanmıştır. Bu durumun neticesinde Çin devlet televizyonu CCTV'nin FC Arsenal ile Manchester City arasında oynanan Premier Lig karşılaşmasının yayını iptal ettiğine gönderme yapılmıştır. Ayrıca haberde Arsenal takımın Özil'in açıklamalarının şahsi fikri olarak yorumlayarak onunla arasına mesafe koyduğu bir kez daha yinelenmiştir. Haberın tamamı değerlendirildiğinde Deutsche Welle'nin nesnel ifadeler kullanarak olayla ilgili gelişmeleri aktarmaya çalıştığı belirlenmiştir.

7.2. BBC

Çalışmanın bu bölümünde, Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle ilgili Instagram üzerinden yapmış olduğu paylaşımın ve bundan sonra yaşananlarla ilgili gelişmeleri işleyen haberlerin BBC'nin haber portalında yer alan 5 haberde nasıl sunulduğu analiz edilmiştir. BBC'de konuyla ilgili yayınlanan ilk haber Özil'in paylaşımının hemen ertesi günü olmuştur. Konuyla ilgili yayınlanan haberlerin dağılımına bakıldığında ise her gün bir haberin sunulduğu saptanmıştır.

BBC'nin 16 Aralık tarihindeki yazılı haberi yayımlarken Türkçe alt yazılı 11 dakika 43 saniyelik bir görüntülü habere de yer verdiği görülmüştür. Bu haberin içeriğinde BBC muhabiri John Sudworth'ın bizzat Çin'in Sincan bölgesinde bulunan kampları ziyaret etmesi, orada gördüklerini ve bu kampların arka planını diğer bir deyişle orada kalan kişilere yapılan baskıyı anlatması yer almaktadır.⁵ Bu durum BBC adlı medya kuruluşunun bu kamplarla yakından ilgilendiğini ve bu konuyu önemseydiğini göstermektedir. Araştırmacı gazetecilik niteliğinde hazırlanan bu görüntülü haberde Sincan bölgesinde bulunan bu kampların Çin'in dünya kamuoyuna sunmaya çalıştığı şekilde olmadığı bizzat BBC'nin kendi muhabirinin söylem ve argümanlarıyla aktarılmıştır. Bu bağlamda BBC'nin Mesut Özil'in görüşünü destekler tarzda bir söylem geliştirdiği görülmüştür.

⁵ Bu çalışmada BBC'nin haber portalında yer alan sadece yazılı haberler incelendiği için bu görüntülü haber ayrıntılı bir şekilde analiz edilmeyerek araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Mesut Özil'in 13 Aralık 2019 tarihinde Uygur Türkleriyle ilgili yaptığı paylaşımın ardından bu konuyla ilgili ilk haberin BBC'de 14 Aralık 2019 tarihinde yayınlanmıştır. Haberin başlığı "Arsenal'den Çin'e mesaj: Özil'in Uygur paylaşımı görüşümüzü yansıtmıyor" şeklinde verilmiştir. Başlıkta Arsenal futbol takımının Özil'in görüşünü desteklemediği vurgulanmıştır. Haberin spotunda "Mesut Özil'in Çin'in özerk Şincan⁶ bölgesindeki Uygur Türklerine yönelik tutumunu protesto eden paylaşımının ardından Arsenal, Çin'de kullanılan sosyal medya sitesi Weibo üzerinden bir açıklama yaptı." denilmiştir. Spotta dikkati çeken nokta BBC'nin Deutsche Welle'den farklı olarak Uygur kelimesi yerine Uygur Türkleri ifadesini kullanmasıdır. Böylece Uygurların Türk kökenli oldukları vurgulanmıştır. Haberin devamında Özil'in paylaşımında Çin'in Uygur politikasına ses çıkarmayanların zulme ortak olduklarını ifade ettiğine işaret edilmiştir. Bu bağlamda BBC'nin Özil'in paylaşımında en dikkat çekici nokta olarak bu kısmı gördüğü ve Arsenal'e yönelik olarak eleştirel bir söylem geliştirdiği söylenebilmektedir.

Arsenal'in Özil'in paylaşımının ardından net bir açıklama yapmak zorunda kaldığı tırnak içinde verilmiştir. Böylece hem açıklamaya dikkat çekilmiş hem de herhangi bir yorumlama yapılmamıştır. Haberde aynı zamanda Arsenal'in Özil'in paylaşımını kişisel yorum olarak değerlendirdiği vurgulanmıştır. Arsenal'in bir futbol kulübü olarak siyasete karışmama ilkesine sadık kaldığı yine tırnak içinde verilmiştir.

Haberin sonunda Arsenal'in Çin'de kullanılan sosyal medya sitesi Weibo'da Özil'in paylaşımını onun kişisel görüşü olarak yorumlamasına rağmen kulübün resmi Twitter veya Facebook hesaplarında benzer bir açıklama bulunmadığına dikkat çekilmiştir. Bu durum Arsenal'in sadece Çin halkına yönelik olarak Çinlilerin kullandığı sosyal medya sitesini tercih ettiği iması BBC tarafından ortaya konulmuştur.

BBC'nin, 15 Aralık tarihinde yayınlanan haberi "Çin'in devlet yayın organı CCTV, Mesut Özil'in Uygur Türkleri eleştirisi sonrası Arsenal maçını canlı yayımlamaktan vazgeçti" başlığıyla duyurmuştur. Burada yine Uygur Türkleri ifadesi dikkati çekmektedir. Ayrıca haberin tamamında başlıkta olduğu gibi TV kanalında Arsenal maçı için yayınlamak kelimesi yerine "Kitap, gazete, dergi vb. şeyleri basmak ve dağıtmak, neşretmek" anlamına gelen yayımlamak sözcüğü kullanılarak yazım hatası yapılmıştır. Bu durum BBC'nin Türkçe versiyonunda redaksiyon noktasında gerekli özeni göstermediği şeklinde yorumlanabilmektedir.

Spotta kullanılan söyleme bakıldığında Özil'in paylaşımının ardından Çin'in devlet kanalı CCTV'nin Arsenal-Manchester City maçını yayından kaldırması durumunun yansız bir şekilde sunulduğu görülmüştür.

Haberin devamında Özil'in sosyal medyada Çin'e yönelik eleştirisine ve Arsenal'in bu eleştiriye onun görüşü olarak nitelendirdiği açıklamasına yer verilmiştir. Arsenal'in açıklamasında yer alan ifadeler tırnak içinde verilerek sunulmuş ve bu noktaya dikkat çekilmiştir. Haberde aynı zamanda Özil'in paylaşımının futbol dünyasındaki yansıması Çin Futbol Birliğinin ifadeleriyle dile getirilmiştir. Bu açıklamada Özil'in yorumunun "kabul edilemez olduğu" ve "Çinli hayranlarının kalbini kırdığı" belirtilmiştir. CCTV kanalının Özil'e tepki olarak Premier Lig şampiyonları Arsenal ve Manchester

⁶ BBC'nin web sitesinde Çin'in Sincan Özerk Bölgesi için "Şincan" kelimesi kullanılmıştır. Bu nedenle çalışmada medya kuruluşlarının bu bölge için yaptıkları isimlendirmelerine bağlı kalınarak Sincan için Şincan kavramı da kullanılmıştır.

City'nin maçı yerine aynı saatte oynanacak Tottenham - Wolves maçını yayınlamaya karar verdiği duyurulmuştur. Bu noktada Arsenal'in yapmış olduğu açıklamanın Çin'de etkili olmadığına işaret edilmiştir. Zira Çin'in devlet televizyonunun hem Özil'e hem de formasını giydiği takıma tepki gösterdiği için Arsenal'in maçını yayınlamaktan vazgeçtiğinin altı çizilmiştir.

Haberin sonunda bir önceki gün yayınlanan haberdekine benzer bilgilere yer verilmiştir. Zira burada Özil'in Çin'e yönelik eleştirisinden çok "Çin'in Uygur politikasına sessiz kalanların da zulme ortak olduğu" söylemi ön plana çıkarılarak sunulma yoluna gidilmiştir.

Haberde Özil'in futbol oynarken çekilmiş bir fotoğrafı kullanılmıştır.

16 Aralık'taki haberde BBC "Mesut Özil - Uygur paylaşımı sonrası Arsenal'in yıldızına Çin'de tepki: 'Gözümüzde pis bir karınca kadar değer kalmaz'" başlığını atmıştır. Burada tırnak içinde verilen ifadenin kimin tarafından dile getirildiği ya da kimin görüşünü tam olarak yansıttığı anlaşılacakla birlikte bu ifadeler Çin'in genel tepkisi olarak sunulmuştur. Tırnak içinde verilen 'Gözümüzde pis bir karınca kadar değer kalmaz' ifadesinde tehdit niteliğinde olup hakarete varan bir söylem geliştirilmiştir. Dolayısıyla BBC her ne kadar bu ifadeyi tırnak içinde sunsa da bu görüşün kimin tarafından ortaya konulduğunu dile getirmediği için burada nesnel ve gerçek bir aktarımın olduğu söylenememektedir. Ayrıca bu haberde kullanılan fotoğraf dikkat çekici bir nitelik taşımaktadır. Zira diğer haberde kullanılan Özil'in sadece futbol oynarken ki fotoğrafları yerine onun futbol sahasında formasıyla muhtemelen maça çıkmadan önce dua eder vaziyetteki fotoğrafı kullanılmıştır. Çin'in özellikle Müslüman olan Uygur Türklerini hatta farklı dini inançlara sahip olan kişileri dinden uzaklaştırmak amacıyla Sincan'daki kampları kurdukları düşünüldüğünde Özil'in bu fotoğrafı daha fazla anlam kazanmaktadır. Zira bu fotoğraf ile Özil'in inandığı dine (İslam'a-özellikle dua ederken ki beden dili nedeniyle) ve inançlı bir kişiliğe sahip olduğuna atıf yapılmıştır.

Haberin spotunda Çin'deki Arsenal taraftarlarının Mesut Özil'in, Instagram paylaşımından sonra takımın formalarını yaktığı dile getirilmiştir. Bu ifadeye bakıldığında Çinli taraftarların tamamının böyle bir eylemde bulunduğu dair bir söylemin olduğu söylenebilmektedir. Spotun devamında bir önceki cümleden farklı olarak tüm taraftarlar yerine bazı Çinli taraftarlar ifadesi kullanılmış ve bu kişilerin Arsenal takımının Özil ile olan sözleşmesini iptal etmesi istemine vurgu yapılmıştır.

Haberde Çin Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamada kullanılan ifadeler doğrudan kullanmıştır. Bu açıklamada Çin Dışişleri Bakanlığı'nın Özil'in "sahte haberlerle yanıltıldığı" görüşünü savunduğunun altı çizilmiştir. Ayrıca burada BBC'nin Alman medya kuruluşu Deutsche Welle'den farklı olarak haberde Çin'in en yetkili kişilerinin görüşlerine ayrıntılı bir şekilde yer vermediği görülmüştür. Öyle ki Çin Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklama "Çin Dışişleri Bakanlığı da konu ile ilgili açıklama yaptı ve Özil'in 'sahte haberlerle yanıltıldığı' savunuldu." şeklindeki kısa bir cümleyle aktarılmıştır. Bu durum bu açıklamanın BBC tarafından pek de önemsenmediği şeklinde yorumlanabilmektedir. Ayrıca burada eleştirel bir söylemin de geliştirilmiş olduğu söylenebilmektedir.

Bu haberde ilk defa Mesut Özil için "Türk asıllı Alman oyuncu" tanımlaması yapılmıştır. Onun paylaşımındaki Uygur Türklerini, "eziyetlere direnen mücahitler" olarak nitelenmesine dikkat çekilmiş ve bu kısım tırnak içinde verilerek sunulmuştur. Haberde Özil'in "Kur'anlar yakılıyor, camiler kapatılıyor, din âlimleri öldürülüyor, bacılar zorla Çinli erkeklerle evlendiriliyor. Tüm bunlara rağmen Ümmeti Muhammed suskun" ifadelerine yer verilerek onun hem Çinlilere hem de Müslüman dünyasına yönelik yapmış olduğu eleştirilere vurgu yapılmıştır. Haberin sonunda Arsenal'in Çin'de çok popüler olmasına rağmen Özil'in bu paylaşımı nedeniyle Çin'in devlet televizyonu CCTV'nin canlı yayın akışından çıkarıldığına altı çizilmiştir.

18 Aralık tarihinde yayınlanan haberi BBC "Mesut Özil PES 2020'nin Çin'de satılan versiyonundan çıkartıldı" şeklinde duyurmuştur. Haberin spotunda "Özil Arsenal futbol takımının orta saha oyuncusu Türkiye kökenli Alman futbolcu" olarak sunulması onunla ilgili ayrıntılı bir tanımlanma içerisine girildiği görülmüştür. Burada Özil için Türk kökenli yerine Türkiye kökenli ifadesinin kullanılmış olması dikkati çekmektedir. Özil'in Çin hükümetinin Uygur Türklerine yönelik tutumuna yönelik eleştirel nitelikteki paylaşımın onun dünyanın en popüler bilgisayar oyunlarından PES 2020'nin Çin'de satışa sunulan versiyonundan çıkartılmasına neden olduğu kaydedilmiştir.

Haberin devamında PES'in Çin'deki dağıtımını yapan NetEase adlı şirketin neden böyle bir uygulamada bulduklarına dair açıklamalarına şu şekilde yer verilmiştir: "Alman oyuncu Özil, sosyal medyada Çin'le ilgili radikal bir açıklama yapmıştır. Bu sözler, Çinli futbolseverlerin duygularını incitmiş ve sporun sevgi ve barış ruhunu ihlal etmiştir. Bunu anlamıyoruz, kabul etmiyoruz ve affetmiyoruz." BBC, tırnak içinde verilen doğrudan alıntı ile Özil'in hem Çinli futbolseverlerin duygularını incitmesi hem de sporun sevgi ve barış ruhunu ihlal etmesi nedeniyle şirketin böyle bir uygulamada bulunma kararı aldığına dikkat çekilmiştir.

Haberde Özil'in Uygur Türklerine yönelik tanımlaması ile onlara yapılan baskıları yapanlar ve buna sessiz kalan Müslümanlara yönelik yapmış olduğu eleştirel paylaşım yine tamamen 16 Aralık tarihinde yayımlandığı şekliyle sunulmuştur.

Haberin devamında Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Geng Şuang konuyla ilgili bir açıklama yaptığı duyurulmuş ve onun Özil'i Sincan'ı ziyaret etmesi için davet ettiği açıklanmıştır. Burada 16 Aralık'ta yayınlanan haberden farklı olarak Geng'in Özil'i Sincan'a davet ettiği dile getirilmiştir. Ancak bu davetin ne anlama geldiği, onun neden böyle bir davette bulunduğu, bununla ne amaçlandığı açıklanmamıştır. Bu bağlamda BBC'nin Deutsche Welle'den farklı olarak bu durumu inandırıcı bulmadığı ve önemsemediği bu nedenle de olayla ilgili ayrıntılara yer verilmediği söylenebilir. Yine burada da eleştirel bir söylemin geliştirildiği görülmektedir.

Haber, Geng'in bu bölgede yaşayan ve çalışan insanların huzurlu bir hayat sürdüğü iddiasıyla sonlandırılmıştır. Bu noktada BBC'nin Çin aleyhine dolayısıyla Özil lehine bir söylem geliştirildiğini ifade etmek mümkündür.

BBC'nin yayınladığı haberlerde çoğunlukla Özil'in lehine geliştirilen söylemi satırlarına taşıdığı görülmüştür. 23 Aralık tarihinde yayınlanan haberde spor dünyasından ünlü bir ismin de Özil'e destek verdiği, başlıkta şu şekilde duyurulmuştur: "Uygur Türklerine spor dünyasından bir destek de ünlü rugby oyuncusu Sonny Bill Williams'tan geldi." Haberin spotunda BBC, Özil'den sonra, dünyanın en iyi (ragbi) oyuncularından biri olarak değerlendirilen Sonny Bill Williams da Çin'in Müslüman Uygur Türklerine

yönelik tutumunu eleştirdiğini vurgulamıştır. Haberin devamında “Çin, Şincan bölgesinde bir milyona yakın Müslüman'ı ‘toplama kampında tutmakla’ suçlanıyor” diyerek bu ülkeye yönelik olan önemli bir iddiayı ortaya koymuştur. Bu ifadede "toplama kampında tutmakla" ifadesi turnak içinde sunularak hem bu noktaya dikkat çekilmiş hem de iddianın vahametinin altı çizilmiştir. Haberin devamında Williams'ın din değiştirerek Müslüman olduğu ve onun Twitter'da Çin'i eleştiren görsel mesajı (Üzerinde Çin bayrağı olan bir elin, üzerinde Doğu Türkistan bayrağı olan bir diğer eli burktuğu görülmektedir. Üzerinde Doğu Türkistan bayrağı olan elden de kan akmaktadır) ayrıntılı bir şekilde tasvir edilerek sunulmuştur. Ayrıca Williams'ın ekonomik çıkarların insanlığa tercih edildiği üzücü zamanlar içinde bulunduğu ifadelerine doğrudan alıntı yapılarak haberde yer verilmiştir. Dolayısıyla Williams'ın Çin'in Müslüman olan Uygur Türklerine yönelik yaptığı muameleye sessiz kalınmasını ekonomik sebeplere bağladığı vurgulanmıştır.

Haberin devamında Özil'in Uygur Türklerine destek çıktığı ve sessiz kalanları eleştirdiği mesajı turnak içinde sunularak burada da yinelenmiştir. Özil'in paylaşımın ardından bu durumu onun kişisel yorumu olarak nitelendiren Arsenal'in siyasete karışmama ilkesine sadık kaldığı yönündeki açıklaması aktarılmıştır. Bu duruma rağmen Çin'in Özil ile olan tepkisini Arsenal maçını televizyon kanalında yayınlamayı gösterdiğine işaret edilmiştir.

Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü de Özil'in "sahte haberlerle kandırıldığı" yönündeki açıklaması ve ona yönelik daveti bu haberde de yinelenmiştir. Ayrıca Çin'in Pro Evolution Soccer adlı simülasyon oyunundan Özil'i çıkardığı hatırlatılarak habere son verilmiştir.

7.3. TRT Haber

Çalışmanın bu kısmında, Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle ilgili paylaşımını ve bundan sonra yaşananlarla ilgili gelişmeleri ele alan haberlerin TRT Haber'in web sitesinde nasıl ele alındığı incelenmiştir. TRT Haber'de konuyla ilgili yayınlanan ilk haber Deutsche Welle ve BBC'de olduğu gibi Özil'in paylaşımın hemen ertesi günü olmamıştır. Bu konuyla ilgili ilk haber, paylaşımın 3 gün sonra 16 Aralık'ta yayınlanmıştır. Bu duruma rağmen TRT Haber bu konuyu 28 Aralık tarihine kadar gündeme taşımıştır. Bu konuyla ilgili haber portalında toplam 7 haberin yayınlandığı görülmüştür. 18 Aralık tarihinde Özil'in paylaşımıyla ilgili toplam 2 haber tespit edilmiştir. 28 Aralık tarihinde yayınlanan kısa haber 52 saniyelik görüntülü bir haber ile desteklenerek sunulmuştur. Bu görüntülü haberde Çin'de artık Arsenal Takımı'nın maçlarının gösterildiği dile getirilmiş ancak Arsenal-Bournemouth maçında forma giyen Mesut Özil'in isminin nasıl telaffuz edilmediği Çin kanalındaki yayından kesitlerle desteklenerek sunulmuştur.

TRT Haber, Özil'in paylaşımıyla ilgili ilk haberi 16 Aralık tarihinde “Çin, Uygur Türklerine destek veren Özil'in maçını yayından kaldırdı” başlığıyla duyurma yoluna gitmiştir. Haberin spotunda Çin, Arsenal'da forma giyen Mesut Özil'in Uygur Türkleri ile ilgili paylaşımı dolayısıyla takımının Manchester City ile oynadığı maçı yayından kaldırdı.” ifadeleri kullanılmıştır. Haberin başlığı ve spotu söylemsel açıdan incelendiğinde TRT Haber'in Mesut Özil'in aslında tam olarak Uygur Türklerini neden ve ne şekilde desteklediğine dair açıklayıcı bir bilgiye yer vermediği görülmüştür.

Haber fotoğrafı olarak futbol sahasında 2 futbolcuyla beraber olan Özil'in şaşkın bir ifade ile bakarken ki hali tercih edilmiştir. Bu fotoğraf ile Çin'in Arsenal'in maçını yayından kaldırma kararının Özil tarafından şaşkınlıkla karşılandığı iması çizilmiştir.

Haberde Özil ile ilgili olarak İngiltere'nin Arsenal takımında forma giyen dünyaca ünlü futbolcu nitelemesi yapılmıştır. Dolayısıyla burada onun dünyada tanınan bir futbolcu olduğunun altı çizilmiştir ancak Türk asıllı Alman vatandaşı olduğuyla ilgili herhangi bir bilgilendirme yapılmadığı görülmüştür.

Özil'in paylaşımında Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki insan hakları ihlallerine dikkat çektiği ve Uygur Türklerini desteklediği vurgulanmıştır. Ancak haberde Özil'in paylaşımında bu duruma sessiz kalan Müslümanlara yönelik eleştirisine yer verilmediği tespit edilmiştir.

Haberin devamında Çin Merkez televizyonunun Özil'in paylaşımından duyduğu rahatsızlık nedeniyle faturayı Arsenal takımına kestiğinin altı çizilmiştir. Bu nedenle Arsenal'in Manchester City ile oynadığı maçı yayından kaldırarak daha önce oynanan Tottenham-Wolverhampton maçını ekrana getirdiği kaydedilmiştir. Yapılan bir hatadan ötürü herhangi bir kişiye ya da kuruma mecazi anlamda ceza verme anlamında kullanılan "fatura kesmek" deyimini burada Arsenal takımı için kullanılmıştır. Dolayısıyla burada Özil'in yapmış olduğu hatanın cezasını Arsenal'in ödediğine yönelik bir söylem geliştirilmiş olduğu söylenebilmektedir.

Haberde Arsenal'in Özil'e gelebilecek tepkilerden dolayı bunun onun kendi görüşü olduğunu vurguladığı ve "Biz siyasete karışmayız" açıklamasını yaptığı aktarılmıştır. Ayrıca haberde İngiliz Premier Lig'in Çinli şirketlerle milyonlarca dolar tutan yayın anlaşmasının bu durumdan nasıl etkileneceği konusunda bir belirsizlik yaşandığı dile getirilmiştir. Bu bağlamda Özil'in paylaşımının ekonomik boyutuna ve bu boyutun ne kadar büyük olduğuna "Çin'deki yayın kuruluşlarına, 2019-2022 dönemi için 700 milyon dolar tutarında yayın hakları satışı gerçekleştirmişti." ifadeleriyle dikkat çekilmiştir.

Haberin sonunda Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde "mesleki eğitim merkezi" olarak tanımladığı kamplarda Uygur Türklerinin kimlik ve kültürlerine yönelik ihlallerde bulunduğu ve bu durumun da uluslararası kamuoyu tarafından eleştirildiği belirtilmiştir. Haberde "mesleki eğitim merkezi" nitelemesi tırnak içinde verilerek hem bu noktaya dikkat çekilmiş hem de Çin'in bu söyleminde samimi olmadığı ima edilmiştir.

ABD Dışişleri Bakanın Özil destekleyen söylemi vurgulanmak amacıyla 17 Aralık tarihindeki haberde "ABD Dışişleri'nden Mesut Özil'e destek" başlığı kullanılmıştır. Haberın spotunda ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo, Çin'in Uygur Türklerine yönelik insan hakları ihlallerine tepki gösteren Özil'e destek verdiği vurgulanmıştır. Haberın devamında Pompeo'nun Twitter hesabından Özil ve Arsenal'in paylaşımlarına atıf yapılarak "Çin Komünist Partisi'nin propaganda kuruluşları Mesut Özil'i ve Arsenal'i tüm sezon boyunca sansürleyebilir fakat hakikat üstün gelir. Çin Komünist Partisi Uygurlara ve diğer dini azınlıklara yönelik ağır insan hakları ihlallerini saklayamaz." ifadeleri kullanılarak duyurulmuştur. Doğrudan yapılan bu alıntı ile Pompeo'nun Çin'in gerçekleri saklama noktasında sansürü kullanmasına rağmen hakikatlerin eninde sonunda ortaya çıkacağı görüşüne dikkat çekilmiştir. Haber fotoğrafı olarak 16 Aralık tarihinde de kullanılan futbol sahasında 2 futbolcuyla beraber olan Özil'in şaşkın bir ifadeyle yer aldığı görsel yine kullanılmıştır. Aynı fotoğrafın iki kere kullanılması TRT Haber'in fotoğraf kullanma noktasında yeterli özeni göstermediği şeklinde yorumlanabilmekte ya da Özil'in bu fotoğrafı ile yapmış olduğu sosyal medya paylaşımının ardından yaşananlara anlam veremediği iması TRT Haber tarafından yinelenmiştir denilebilmektedir.

Haber metni sonlandırılırken yine Özil'in Batı medyasında Doğu Türkistan haberlerinin tematize edildiği ancak Müslüman dünyasının ise bu duruma sessiz kaldığı söylemi öne çıkarılarak verilmiştir. Haber, Çin'in CCTV kanalının Özil'e tepki göstermek adına Arsenal-Manchester City maçını yayın akışında çıkardığı bilgisiyle sonlandırılmıştır.

18 Aralık tarihinde Mesut Özil paylaşımıyla ilgili toplam 2 haber yapılmıştır. Bu haberlerden ilki Wenger'den Mesut Özil'e "ifade özgürlüğü" desteği başlığı ile verilmiştir. Haberin spotunda Arsenal'ın eski teknik direktörü Arsene Wenger'ın Özil'in Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde (Doğu Türkistan) Uygur Türklerine yönelik insan hakları ihlallerine yönelik eleştirisini herkesin ifade özgürlüğü olduğuna vurgu yaparak açıkladığı belirtilmiştir. Haberin devamında Wenger'ın herkesin fikrini açıklama hakkının olduğu ancak futbolcuların önceliğinin futbol oynamak olması gerektiği düşüncesi vurgulanmıştır. Dolayısıyla haberde Wenger'ın bir yandan ifade özgürlüğünü savunurken diğer yandan ise futbolcuların dolayısıyla Özil'in esas görevinin futbol oynamak olduğunu belirterek Özil'in kendi işine yoğunlaşması gerektiğine işaret ettiğinin altı çizilmiştir. Bu durum bir yandan desteği ifade ederken diğer yandan bir tenkidi de içinde barındırmaktadır. Zira haberde Wenger'ın Özil'e yönelik olarak "Düşüncelerini herkesle paylaşmak zorunda değil, ama bunu yapma hakkı var." söylemi yer almaktadır. Haber verilirken Wenger ile Özil'in yan yana gülerken ki vaziyette buldukları bir fotoğraf kullanılmıştır.

Haberde Özil'in Doğu Türkistan'daki insan hakları ihlallerine ve buna sessiz kalan Müslüman dünyasına tepki gösterdiği ifade edilmiştir. 16 Aralık tarihinde yayınlanan habere farklı olarak Özil'in paylaşımında yer alan Müslüman dünyasına yönelik eleştirilerine ilk defa bu haberde yer verildiği görülmüştür. Ancak haberin devamında "Sosyal medya hesabından açıklamada bulunan Özil, batı medyasında Doğu Türkistan haberleri yapılırken, Müslüman dünyasının buna sessiz kaldığını belirtmişti." ifadesine yer verilmiştir. Bu bağlamda TRT Haber, Özil'in Batı medyasının Doğu Türkistan haberleri yapma konusunda daha duyarlı olduğunu ileri sürerek onun Müslümanlara yönelik eleştiri de bulunduğuna işaret etmiştir.

Haber, Çin Merkez Televizyonunun (CCTV) Mesut Özil'in paylaşımına tepki vermek amacıyla Arsenal-Manchester City maçını yayından kaldırdığı bilgisiyle sonlandırılmıştır.

TRT Haber, 18 Aralık tarihinde Mesut Özil paylaşımıyla ilgili yayınlanan haberi "Mesut Özil, PES oyunlarının Çin'deki sürümlerinden çıkarılıyor" başlığı ile duyurmuştur. Haberin spotunda Arsenal'ın yıldız ismi olarak nitelendirilen Özil'in PES oyunlarının Çin sürümlerinden çıkartılacağı açıklanmıştır. Burada dikkati çeken nokta BBC ve Deutsche Welle'de Özil'in PES'in Çin sürümünde net bir şekilde hemen çıkarıldığı vurgulanırken TRT Haber'de ise bu

durumun gelecekte yapılacağı kaydedilmiştir. Dolayısıyla kullanılan ifade “Özil, PES oyunlarının Çin sürümlerinden çıkarılacak” söylemine yer verilmiştir. Haber fotoğrafı olarak da Özil’in futbol oynarken ki hali tercih edilmiştir.

Haberin devamında İngiltere’de yayımlanan Independent gazetesinin haberine atıf yapılarak Özil’in, NetEase şirketinin PES 2020 Mobile dâhil 3 oyundan çıkarılacağı bilgisi paylaşılmıştır. Haberde şirketin şu açıklamasına yer verilmiştir: "Alman oyuncu Özil, Çin hakkında sosyal medyada ölçsüz bir açıklama yaptı. Açıklama, Çinli hayranlarının duygularını incitti ve sporun sevgi ve barış ruhuna zarar verdi. Bunu anlamıyor, kabul etmiyor ve affetmiyoruz." Bu ifadeler tırnak içinde sunularak hem bu kısma dikkat çekilmiş hem de şirketin Özil’in paylaşımına yönelik tepkisinin ne kadar büyük bir boyutta olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Haberin devamında Özil’in sosyal medyadaki paylaşımı Çin’in Doğu Türkistan’daki insan hakları ihlallerine ve buna sessiz kalan Müslüman dünyasına tepkisi yinelenmiştir. Ayrıca Çin’in Uygur Türklerine destek veren “Özil’in maçı” yayından kaldırıldığı vurgulanmıştır. Burada Arsenal takımının maçı yerine Özil’in maçı nitelenmesi yapılarak bu noktada 16 Aralık tarihinde yayınlanan haberde yer verilen “fatura Arsenal’e kesildi” söyleminden farklı bir durumun ortaya konulduğu görülmüştür. Özil’in batı medyasının Doğu Türkistan haberlerine Müslüman dünyasına göre daha duyarlı olduğu iddiası bu haberde de dile getirilmiştir. Haber yine Çin Merkez Televizyonunun Özil’e tepki olarak Arsenal-Manchester City maçını yayından kalkması uygulamasıyla sonlandırılmıştır.

20 Aralık tarihinde yayınlanan haberde Uluslararası Af Örgütü’nün Mesut Özil’e destek verdiği vurgulanmıştır. Spotta ise bu örgütün Çin’in Sincan Özerk Bölgesi’ndeki Uygur Türklerine yönelik insan haklarına tepki gösteren "Mesut Özil gibi daha çok insana" ihtiyaç duyulduğu görüşü doğrudan alıntı yapılarak verilmiştir. Haberde Uluslararası Af Örgütü’nden William Lee adlı yetkilinin talkSPORT adlı radyo kanalında yaptığı açıklamalara atıf yapılmıştır. Ayrıca Lee’nin Çin’in bu uygulamasını bugün dünyadaki en önemli insan hakları krizlerinden biri olarak nitelendirdiği ve bu bağlamda bu konuya uluslararası kamuoyu nezdinde daha fazla dikkat çekecek Özil gibi çok sayıda insana ihtiyaç duyulduğu görüşüne yer verilerek sunulmuştur.

Haberde Özil’in sahada gol attıktan sonra yaşadığı sevincin görüntüsünün yer aldığı bir fotoğraf kullanılmıştır. Bu bağlamda bu fotoğraf ile Uluslararası Af Örgütü’nün onu destekleyen açıklamasından dolayı Özil’in duyacağı sevince gönderme yapılmıştır.

Haberin devamında Özil'in paylaşımında Çin'e ve Uygur Türklerinin durumuna sessiz kalan Müslüman dünyasına tepkisi yinelenerek yayından kalkan maç hatırlatılmıştır.

Haber metninde "mesleki eğitim merkezi" adı altında faaliyet gösteren kamplarda Çin'in Uygur Türklerine yönelik olarak kimlik ve kültürel anlamda hak ihlallerinde bulunması nedeniyle uluslararası kamuoyu tarafından da eleştirildiği yinelenmiştir. Bu bağlamda Özil tarafından ortaya konulan iddianın uluslararası kamuoyu tarafından bilindiği ve eleştirildiği vurgulanmış futbolcu lehine bir söylem geliştirilmiş olduğu söylenebilmektedir.

Haberin devamında Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Konseyi'ne üye 22 ülkenin 11 Temmuz 2019 tarihinde "Çin'in Uygur Türklerine ve diğer azınlıklara yönelik muamelesini eleştiren ve kitlesel göz altılarının durdurulması çağrısında bulunan mektubu" imzaladıkları bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün (HRW) raporunun verilerine göre son 2 yıl içinde "Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde çok sayıda kişinin 'önleyici polisiye tedbir' adı altında suçsuz yere alıkonulduğu ve siyasi bakımdan tehlikeli olarak değerlendirilen bireylerin herhangi bir yargı kararı olmaksızın toplama kamplarına gönderildiği" belirtilmiştir. Bu bağlamda yine Özil'in paylaşımında yer alan iddiaların dünya kamuoyu tarafından bilinirliğinin ve doğruluğunun kabul edildiğine gönderme yapılmıştır.

Haber metninde hem BM başta olmak üzere diğer uluslararası nitelikteki örgütlerin söz konusu kampların incelemeye açılması gerektiği görüşü vurgulanmış hem de Çin'in bu konuda az sayıda yabancı diplomat ve basın mensubuna bu kampları ziyaret etmesine izin vermesi durumuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca metinde Çinlilerin, BM yetkililerinin doğru bilgiye ulaşmak için bölgeye serbest bir şekilde inceleme yapma taleplerini geri çevirdikleri dile getirilmiştir. Haberin tümü değerlendirildiğinde metinde sıralanan uluslararası nitelikteki kuruluşların gerek verileri gerekse aldıkları kararlara bakıldığında yine Özil'in iddialarını destekleyen bir söylemin TRT Haber tarafından ortaya konulduğu anlaşılmaktadır.

23 Aralık tarihinde yayınlanan haberde doğrudan Özil'in paylaşımından kaynaklı gelişmeler ön plana çıkarılarak yer verilmemiştir. "Hong Kong'da protestocular Uygur Türklerine destek için toplandı" başlığı ile verilen uzun haberde Çin'in kendi içinde Sincan bölgesinde yaşayan Uygur Türklerine yönelik politikalarını eleştiren kişilerin olduğuna vurgu yapılmıştır. Radio Television Hong Kong'un (RTHK) haberine göre yaklaşık 1000 kişiden oluşan protestocuların Çin bayrağını indirmek istemesi üzerine polis ile aralarında arbede yaşandığı ifade edilerek bu kişilere biber gazı ile müdahale edildiği kaydedilmiştir. Ayrıca göstericilerin Hong Kong'un da "Sincan Uygur Özerk Bölgesi" gibi olma endişesi yaşadıkları için Uygurlara destek çağrısında buldukları vurgulanmıştır. Bu durum göstericilerden birinin "Onlar toplumu yeniden eğitmeye çalışıyorlar. İnsanları ülkeyi sevmeye zorluyorlar. Eminim bu burada da (Hong Kong'da) yapılacak" ifadelerine doğrudan yer verilerek kanıtlanmaya çalışılmıştır.

Başka bir göstericinin bütün dini inançlara sahip olan insanlara seslenerek Sincan'daki hak ihlallerine karşı tepkilerini dile getirme çağrısı yaptığına işaret edilmiştir. Bu bağlamda sadece Müslümanların değil, diğer inançlara sahip kişilerin de bu konuda fikirlerini dile getirmeleri gerektiğinin önemine gönderme yapılmıştır.

Haberde kimliklerini saklamak amacıyla göstericilerin maske taktıkları ifade edilerek bu kişilerin kendilerini güvende hissetmediklerinin altı çizilmiştir. Haber fotoğrafında yüzlerinde maske bulunan protestocular kullanılmıştır. Protestocuların yüzünde yer alan maskelerde el şeklindeki Çin bayrağı Doğu Türkistan'ın ağzını kaparak onu susturmaya çalışmaktadır.

Haberin devamında protestocuların Çin'in Uygur Türklerine yönelik politikalarını eleştiren Özil'e destek verdiği vurgulanmıştır.

Özil'in paylaşımının ardından Çin Merkez Televizyonun bu duruma tepki olarak Arsenal'in maçını yayınlamadığı yinelenmiştir. Ayrıca haberde Çin'de “mesleki eğitim merkezleri” olarak nitelendiren kamplarda yapılan kimlik ve kültüre yönelik ihlallerin uluslararası kamuoyu tarafından da bilindiği ve eleştirildiği burada bir kez daha dile getirilmiştir. Metinde 23 Aralık tarihinde yayınlanan haberde olduğu gibi Birleşmiş Millet İnsan Hakları Konseyine üye 22 ülkenin aldığı karar ile İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün (HRW) raporunda Sincan bölgesiyle ilgili yer alan veriler aktarılmıştır. Ayrıca bu kampların az sayıda kişiye kısmen açıldığı vurgulanarak BM yetkililerinin bilgi toplamak amacıyla bölgede serbestçe inceleme yapmalarına izin verilmediğine dikkat çekilmiştir.

Haberin devamında New York Times'ın geçen ay basına sızdırılan Çin yönetimine ait 403 sayfalık resmi belgeye dayandığı bir haberine atıf yapılmış ve Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde faaliyet gösteren güvenlik birimlerinin nasıl hareket etmeleri gerektiğine dair ayrıntılı talimatların olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda bu belgelerde Çin Devlet Başkanı Şi Cinping ile diğer yetkililerin bölgedeki Uygur nüfusu üzerindeki kontrolün aralıksız bir şekilde yapılması ve özellikle İslam'ın yayılması noktasında önlemler alınması uyarısında bulduklarına vurgu yapılmıştır. Bu kapsamda 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'nin “terörle savaş” politikası örnek alınarak Çin'in “terörizmle mücadele” konusunda güvenlik birimlerine “asla merhamet göstermeme” talimatı verdiği öne sürülmüştür. Diğer bir deyişle Çin'in 11 Eylül saldırılarından sonra özellikle sözde İslamcılara diğer deyişle sözde İslami terör örgütleriyle mücadele eden ABD'yi örnek aldığı belirtilmiştir. Ayrıca Çinli yetkililerin güvenlik birimlerine yönelik “asla merhamet gösterme” talimatı tırnak içinde sunulularak bu noktaya dikkat çekilmek istenmiştir. Haber Çinli yetkililerin bölgedeki kampları ve keyfi tutuklamaları meşrulaştıran yorumlamalarda bulunduğu iddiası ile sonlandırılmıştır. Haberin bütünü incelendiğinde Hong Kong'ta yer alan protestocuların Sincan'da yaşanan hak ihlallerinin günün birinde kendilerinin de başına gelebileceği endişesiyle farklı dinlere mensup insanlardan destek bekledikleri vurgulanmıştır. Bu bağlamda Mesut Özil'in ortaya koymuş olduğu tepkinin haklı olduğu farklı uluslararası kuruluşların konuyla ilgili görüş ve kararlarına atıf yapılarak sunulmuştur. Buradan hareketle TRT Haber'in bu haber ile Özil lehine olumlu bir söylem geliştirdiği söylenebilmektedir.

28 Aralık tarihinde yayınlanan haber “Çin'den Mesut Özil'e sansür” başlığıyla verilmiştir. Haberin spotunda Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle ilgili paylaşımından ötürü Çin'den bir tepki daha aldığının altı çizilmiş ve Arsenal-Bournemouth maçında forma giyen Mesut Özil'in isminin yayın sırasında telaffuz edilmediğine işaret edilmiştir. Bu bağlamda Çin televizyonu dolayısıyla Çin tarafından uygulanan sansürün Arsenal'e değil, sadece Özil'e yönelik olduğu vurgulanmıştır. Bu durum 52 saniyelik görüntülü haberde sunulan söylemde de ortaya konulmuş ve iddialar Çin televizyonunun maç görüntüsünden kesitlere yer verilerek kanıtlanmaya çalışılmıştır.

Haberin devamında Özil'in Uygur Türkleri ile ilgili paylaşımının ardından, Çin'in Arsenal'in maçlarını yayınlamadığı ve onun ismini arama motorlarından sildiği gibi uyguladığı yaptırımlar sıralanmıştır. Özil'in isminin maç esnasında telaffuz edilmemesiyle Çin'in ona yönelik kısıtlamalarını yeni bir boyuta taşıdığı söylemiyle haber sonlandırılmıştır.

8. Sonuç ve Değerlendirme

Araştırmada Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle ilgili Instagram üzerinden yapmış olduğu paylaşımın ve bu paylaşım ardından yaşananlarla ilgili olayları tematize eden haberlerin Deutsche Welle, BBC ve TRT Haber'de nasıl sunulduğunu tespit edilmesi amacıyla Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır.

Deutsche Welle, Özil'in Uygur Türkleriyle ilgili paylaşımını ve bu paylaşım ardından yaşananları 4 gün boyunca gündemine taşımış ve toplamda konuyla ilgili 5 haber yayınlamıştır. Deutsche Welle her ne kadar Çin'in Uygurlara yönelik baskı politikası uyguladığını bir iddiadan öte bilinen, kabul edilen bir durum olarak yorumlasa da Özil'in söylemleri karşısında Çin yönetimine söz hakkı tanıyarak nesnel bir

duruş sergilemeye çalışmıştır. Bu bağlamda Deutsche Welle, hem Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın açıklamalarına hem de Çin Halk Cumhuriyeti'nin Ankara Büyükelçisi Deng Li ile gerçekleştirdiği görüntülü bir görüşmeye yer vererek haberi sunmuştur.

Çoğu Alman medya kuruluşunda Özil'in sosyal medyadaki tepkisinin Erdoğan tarafından hoş karşılanmayacağına altı çizilmiş ya da bir futbolcunun politik konulara bu kadar karışmasının ne kadar doğru olduğu sorgulanmıştır. Bu duruma rağmen Deutsche Welle haberlerinde bu konulara değinmemiş ve gelişmeleri yorumdan uzak bir şekilde aktarma yoluna gitmiştir. Dolayısıyla Deutsche Welle'nin haberlerinde nesnel bir söylem kullandığı söylenebilmektedir.

BBC'nin haber portalında konuyla ilgili olarak toplam 5 haber yayınlanmıştır. BBC tarafından Özil'in paylaşımıyla ilgili yapılan haberlerde gerek kullanılan ifadeler gerekse fotoğraflar değerlendirildiğinde Özil lehine bir söylem geliştirildiği tespit edilmiştir. Çin Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklama pek önemsenmemiş ve sadece kısa bir cümle ile aktarılmıştır. BBC muhabiri John Sudworth'ın bizzat Çin'in Sincan bölgesinde bulunan kamplarına gidip orada gördüklerini ve bu kampların arka planında yaşananları gözler önüne sermeye çalışmıştır. Başka bir deyişle kamplarda bulunan kişilere yapılan baskıyı BBC, görüntülü haberle destekleyerek sunma yoluna gitmiştir. Bu bağlamda BBC'nin bu konuyu önemseydiği görülmüş ve Sincan'daki kampların Çin'in dünya kamuoyuna sunmaya çalıştığı gibi bir eğitim merkezi olmadığı argümanlarla desteklenerek aktarılmıştır. Ayrıca Özil'in paylaşımından sonra ona destek niteliğinde açıklama yapan ünlü rugby oyuncusu Sonny Bill Williams'ın söylemleri de BBC tarafından gündeme taşınmıştır. Bu bağlamda BBC'nin yapmış olduğu haberlerde başka ünlülerin de Özil'in söylemlerine destek verdiğini vurguladığı görülmüştür. Diğer bir ifade ile Özil'in haklılığı ve ona verilen destek ön planda sunulurken onun lehinde bir söylem geliştirilmiştir. Genel anlamda değerlendirildiğinde BBC'nin, Çin'in Uygur Türklerine yönelik uygulamalarına karşı haberlerinde eleştirel bir söylem ortaya koyduğu görülmüştür.

TRT Haber web sitesinde Mesut Özil'in Uygur Türkleriyle ilgili paylaşımı ve bu paylaşım ardından yaşananlarla alakalı gelişmeleri işleyen toplam 7 haber yayınlamıştır. Bu rakam diğer medya kuruluşlarına göre TRT Haber'in bu konuyu daha fazla haber yaparak gündeme taşıdığını göstermektedir. Ancak Deutsche Welle ve BBC'den farklı olarak TRT Haber'de konuyla ilgili ilk haberin Özil'in paylaşımından 3 gün sonra yayınlanması dikkati çekmektedir. Yayınlanan ilk haberde Özil'in tam olarak Uygur Türklerini neden ve ne şekilde desteklediğine dair açıklayıcı bir bilgiye yer verilmediği belirlenmiştir. Özellikle Özil'in Müslüman dünyasının ve medyasının Çin'in Uygur politikasına yönelik olarak sessiz kaldığına dair eleştirisi tematize edilmemiştir. Haberde Özil'in paylaşımı nedeniyle Arsenal'in bir bedel ödemek zorunda kaldığının altı çizilmiştir. Bu bağlamda Arsenal takımının uğrayabileceği ekonomik zararın boyutuna değinilmiştir. Özil'in paylaşımıyla ilgili yayınlanan iki haberde aynı fotoğraf kullanılmıştır. TRT Haber tarafından kullanılan bu fotoğrafta Özil şaşkın bir yüz ifadesiyle yer almaktadır. Bu bağlamda Özil'in yaşananlara anlam veremediği iması ortaya konulmuştur denilebilmektedir.

Özil'in paylaşımının 5 gün sonra 18 Aralık tarihinde yayınlanan haberde ilk defa onun Müslüman dünyasına yönelik eleştirilerine yer verilmiştir. TRT Haber tarafından ABD Dışişleri Bakanı Pompeo'nun, Arsenal'in eski teknik direktörü Arsene Wenger'in Uluslararası Af Örgütü'nden William Lee adlı yetkilinin Özil'i destekler nitelikteki açıklamaları gündeme taşınarak haber olarak sunulmuştur. Özellikle Uluslararası Af Örgütü'nün Özil'i destekleyen açıklamasının ardından kullanılan fotoğrafta onun duyacağı sevinçle gönderme yapılmıştır. Bu bağlamda Özil'i destekleyen kişilerin görüşlerine yer verilerek onun lehinde bir söylem geliştirilmiştir.

20 Aralık tarihinde yapılan haberde hem İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün (HRW) raporunun verilerine hem de BM başta olmak üzere diğer uluslararası nitelikteki örgütlerin söz konusu kampların incelemeye açılması noktasındaki görüşlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda TRT Haber tarafından Çin yönetiminin Uygur Türklerine uyguladıkları baskının dünya kamuoyunda da bilindiği vurgulanmıştır. Ayrıca Özil tarafından ortaya konulan tepkinin haklılığı farklı uluslararası kuruluşların konuyla alakalı fikir ve

kararlarına gönderme yapılarak sunulmuş ve böylelikle yine Özil lehine olumlu bir söylem geliştirilmiştir. Aynı zamanda haberlerde Çin'in Uygur politikasına karşı eleştirel bir söylem de ortaya konulmuştur.

Kaynakça

- Allahverdi, S. (2019). ABD Senatosu Uygur Türklerine ilişkin yasa tasarısını onayladı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-senatosu-uygur-turklerine-iliskin-yasa-tasarisini-onayladi/1580325> (10.03.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Alver, F. (2009). Kültürel Çalışmalarda Medya Metinlerinin Okunması Sürecinde İzleyicinin Konumlandırılması, Terör ve Haber Söylemi, M. Şeker ve N. T. Şeker (Ed.), İstanbul: Literatürk Yayınları.
- Atabek, Ü. (2007). Söylem Çözümlemesi: Başlangıç Düzeyi İçin Öneriler. Medya Metinlerini Çözümlemek: İçerik Göstergebilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri. Ü. Atabek ve G. Şendur Atabek (Der.), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Aydın, N. (2019). Çin televizyonu Mesut Özil'in Uygur tepkisi sonrası Arsenal'in maçını yayından kaldırdı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunyadan-spor/cin-televizyonu-mesut-ozilin-uygur-tepkisi-sonrasi-arsenalin-macini-yayindan-kaldirdi/1674547#!> (10.03.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Barrett, M. (2004). *Marx'tan Foucault'ya İdeoloji*, Ahmet Fethi (Çev.), Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Baştürk Akca, E. (2009). İdeoloji- Dil- Söylem ve Anlam İlişkisi: Medyada Anlamın Toplumsal İnşası, Medyada Gerçekliğin İnşası, İ. Parlak (Ed.), Konya: Çizgi Kitabevi, 77- 106.
- BBC (2018). Mesut Özil: 'Alman gibi düşünüp çalışan, Türk gibi hisseden' yıldız, <https://www.bbc.com/turkce/spor-44919942> (10.03.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- BBC (2019). TikTok, Çin'in Uygur Türkleri politikasını eleştiren hesabı engellenen genç kadından özür diledi, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50568756> (11.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Büyük, B. (2019). Arsene Wenger'den Mesut Özil'e 'ifade özürlüğü' desteği <https://www.aa.com.tr/tr/dunyadan-spor/arsene-wengerden-mesut-ozile-ifade-ozgurlugu-destegi/1677413> (11.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- CNN Türk (2019). Çin'den "Uygurlar Türk soyundan değil" iddiası, <https://www.cnnturk.com/dunya/cinden-uygurlar-turk-soyundan-degil-iddiasi?page=1> (11.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Demirer, H. B. (2018). Mesut Özil Almanya Milli Takımı'nı bıraktı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunyadan-spor/mesut-ozil-almanya-milli-takimini-birakti/1210895> (11.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Deutschewelle (2019a). Maas'tan Çin'e Uygur tepkisi: Çin insan hakları yükümlülüklerine uymalı, <https://www.dw.com/tr/maastan-%C3%A7ine-uygur-tepkisi-%C3%A7in-insan-haklar%C4%B1-y%C3%BCk%C3%BCml%C3%BCl%C3%BCKlerine-uyumal%C4%B1/a-51417952> (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Deutschewelle (2019b). Uygurlara yönelik baskıların belgelerini sızdıran kadın konuştu, <https://www.dw.com/tr/uygurlara-y%C3%B6nelik-bask%C4%B1lar%C4%B1n-belgelerini-s%C4%B1zd%C4%B1ran-kad%C4%B1n-konu%C5%9Ftu/a-51735520> (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).

- Deutschewelle (2019c). Avrupa'dan Uygurlara destek kararı, <https://www.dw.com/tr/avrupadan-uygurlara-destek-karar%C4%B1/a-51735941> (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Deutschewelle (2019d). Pompeo'dan Özil'in Uygur paylaşımına destek, <https://www.dw.com/tr/pompeodan-%C3%B6zilin-uygur-payla%C5%9F%C4%B1m%C4%B1na-destek/a-51716396> (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Deutschewelle (2019e). Mesut Özils Tweet sorgt für politische Spannungen, <https://www.dw.com/de/mesut-%C3%B6zils-tweet-sorgt-f%C3%BCr-politische-spannungen/a-51695317> (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Deutschewelle (2009f). Mesut, Alman Milli Takımı'nı seçti, <https://www.dw.com/tr/mesut-alman-millitak%C4%B1m%C4%B1n%C4%B1-se%C3%A7ti/a-4005948> (28.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Devran, Y. (2010). *Haber Söylem İdeoloji*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- Dursun, Ç. (2001). *TV Haberlerinde İdeoloji*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Durul, T. (2019). Uygur Türklerinin durumu 2019'da dünya gündemine oturdu, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/uygur-turklerinin-durumu-2019da-dunya-gundemine-oturdu/1684242> (11.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Eagleton, T. (2015). *İdeoloji*, M. Özcan (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ertan Keskin, Z. (2004). Türkiye'de Haber İncelemelerinde Van Dijk Yöntemi. Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi. Çiler Dursun (Der.) Ankara: Elips Yayınları.
- Euronews, (2019). Çin'in Uygur politikası eleştirisiyle gündem olan Özil'in futbol kariyerinde 25'inci yılı, <https://tr.euronews.com/2019/12/26/milli-takimi-birakan-mesut-ozil-in-kariyeri-basarilarladolu> (28.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Futbolarena (2019). Çin'de Mesut Özil'in ismi arama motorlarından silindi, <https://www.futbolarena.com/arsenal/cinde-mesut-ozilin-ismi-arama-motorlarindan-silindi-377011h/> (28.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Haberler.com (2019). Çinli NetEase firması Mesut Özil'i Pro Evolution Soccer (PES) 2020 oyunundan çıkardı, <https://www.haberler.com/cinli-netease-firmasi-mesut-ozil-i-pro-evolution-12731811-haberi/> (21.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Hürriyet (2016). Mesut Özil kimdir?, <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hayat/mesut-ozil-kimdir-biyografisi-40075609> (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- İnal, M. A. (1996). *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- İnceoğlu, Y. ve Erbaysal Filibeli, T. (2016). Barış Söylemi Versus Nefret Söylemi: Cumhuriyet Gazetesi'nin Charlie Hebdo Seçkisi ve Sonrası. Eleştirel Medya Çalışmaları. M. Bostancı (Ed.), İstanbul: Anahtar Kitapları, 33-79.
- İnceoğlu, Y. ve Çoban, S. (2016). Şimdi Haberler. Haber Okumaları. Y. İnceoğlu ve S. Çoban (Der.), İstanbul: İletişim Yayınları, 17-64.
- Karaca, E. (2019). Uygurlar üzerinde mobil denetim iddiası, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/uygurlar-uzerinde-mobil-denetim-iddiasi/1467978> (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Milliyet (2019). AP: Çin Uygur kimliğini yansıtan kitapları yasakladı, <https://www.milliyet.com.tr/dunya/ap-cin-uygur-kimligini-yansitan-kitaplari-yasakladi-6023207> (10.03.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Mora, N. (2006). "Teun A. Van Dijk, Ansiklopedi Maddesi", Felsefe Ansiklopedisi, (Editör: Ahmet Cevizci), Cilt: 4.
- Mora, N. (2008). *Medya Çalışmaları: Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim*, Altkitap.

- Mumby, D. K. (2005). İdeoloji ve Anlamın Toplumsal İnşası: Bir İletişim Bakış Açısı. Doğu Batı. Ç. Dursun (Çev.), Kasım-Aralık-Ocak 2004-2005, 123-141.
- Mutlu, E. (2008). İletişim Sözlüğü, Beşinci Basım, Ankara: Ayraç Kitabevi.
- NTV (2018a). Cumhurbaşkanı Erdoğan Cenk Tosun, Mesut Özil ve İlkay Gündoğan'ı kabul etti. <https://www.ntv.com.tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-cenk-tosun-mesut-ozil-ve-ilkay-gundogani-kabul-etti,p4B7GzRhLEa4zBSACtZs9g> (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- NTV (2018b). Almanya Futbol Federasyonu Başkanı Grindel'den Mesut Özil itirafı, https://www.ntv.com.tr/dunya/grindelden-mesut-ozil-itirafi,d3T5tIhH7kqId-yP_zDEUg (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji: Eleştirel Haber Çözümlemeleri*, Konya: Literatürk Yayınları.
- RND (2019). Özil verurteilt Schweigen von Muslimen zur Uiguren-Verfolgung, <https://www.rnd.de/sport/ozil-verurteilt-schweigen-von-muslimen-zur-uiguren-verfolgung-a947acde-e5e6-4300-9c26-6a31137d2d58.html> (28.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Sabah (2018). Kara gözlü Türk çocuklarını istemiyorum, <https://www.sabah.com.tr/magazin/2018/07/29/su-an-istedigim-icin-konusuyorum?paging=2> (28.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Sabah (2020): Mesut Özil, <https://www.sabah.com.tr/mesut-ozil> (21.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Sözen, E. (1996). Haber Söylemi ve İdeoloji. Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı: 12, yıl: 2, sayı: 12, (1543-1548), Ankara: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, Kasım- Aralık.
- Sözen, E. (1999). *Söylem*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Sözen, E. (2014). *Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Birleşik Yayınları.
- Süddeutsche Zeitung (2019). Özil verurteilt Schweigen von Muslimen zur Uiguren-Verfolgung, <https://www.sueddeutsche.de/sport/oezil-uiguren-kommentar-1.4724032> (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Süperhaber (2017). Mesut Özil Neden Almanya'yı seçti, <https://www.superhaber.tv/mesut-ozil-neden-almanyayi-secti-haber-44869> (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Sputnik (2018). Özil Alman Mili Takımı'nı bıraktı, <https://tr.sputniknews.com/spor/201807221034399540-ozil-alman-milli-takimi-birakti/> (10.03.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Ticari Hayat (2019). Uygur Türklerinin durumu 2019'da dünya gündeminde idi <http://www.ticarihayat.com.tr/haber/Uygur-Turklerinin-durumu-2019-da-dunya-gundeminde-idi/52385> (10.03.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- TRTspor, (2019a). En Fazla Takipçisi Olan Futbolcular, <https://www.trtspor.com.tr/foto-galeri/en-fazla-takipcisi-olan-futbolcular/2119/sayfa-1.html> (10.03.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- TRTspor, (2019b). Mesut Özil'den Doğu Türkistan paylaşımı, <https://www.trtspor.com.tr/fifa2018dunyakupasi-haber/futbol/mesut-ozilden-dogu-turkistan-paylasimi-198517.html> (10.03.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Tufan, T. (2019). Dünya Forum... Mesut Özil: Alkışlayanı da var kınayanı da, <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya-forum/2019/12/20/dunya-forum-mesut-ozil-alkislayani-da-var-kinayani-da/> (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).

- Van Dijk T. A. (1988a). *News as Discourse*, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Van Dijk T. A. (1988b). *News Analysis: Case Studies of International and National News in the Press*, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Van Dijk, T. A. (2003). Söylem ve İdeoloji Çokalanlı Bir Yaklaşım. Söylem ve İdeoloji: Mitoloji, Din, İdeoloji. N. Ateş (Çev.), B. Çoban ve Z. Özarlan (Haz.), İstanbul: Su Yayınları, 13-112.
- Van Dijk, T. A. (2007). Bir Söylem Olarak Haberin Disiplinler Arası Çözümlemesi. Medya Metinlerini Çözümlemek. G. Şendur Atabek ve Ü. Atabek (Der.), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Van Dijk, T. A. (2015). Söylem ve İdeoloji Çokalanlı Bir Yaklaşım. Söylem ve İdeoloji. N. Ateş (Çev.), B. Çoban ve Z. Özarlan (Haz.), 2. Baskı, İstanbul: Su Yayınları, 15-100.
- Voigt, B.; Hermanns S.; Holden, Kit, Schwarz, Eva-Lotta (2019). Wie politisch darf der Fußball sein?, <https://www.tagesspiegel.de/sport/oezil-kritisiert-uyguren-verfolgung-durch-china-wie-politisch-darf-der-fussball-sein/25340816.html> (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Yeni Akit (2019). Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki tartışmalı kamplar, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/sincan-uygur-ozerk-bolgesindeki-tartismali-kamplar-865883.html> (21.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Yeni Asya (2019). 2019'da da çözülemeyen insani kriz: Uygur Türklerine Çin zulmü sürüyor! https://www.yeniasya.com.tr/dunya/2019-da-da-cozulemeyen-insani-kriz-uygur-turklerine-cin-zulmu-suruyor_509218 (22.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).
- Yüçetürk, C., & Akyol, O. (2019). Sosyal Medya Ortamında Futbol Ve Nefret Söylemi: Mesut Özil Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(2), 1106-1129.
- Zeit Online (2019). Mesut Özil wirft Muslimen schweigen vor. <https://www.zeit.de/sport/2019-12/mesut-oezil-uyguren-verfolgung-kritik-schweigen-muslime> (28.02.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır).